

Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра іноземних мов гуманітарних спеціальностей

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

*Збірник матеріалів
науково-методичного семінару
(м. Луцьк, 19 травня 2022 року)*

Луцьк
Вежа-Друк
2022

УДК 81'243:373.043.2-056.2(08)

Т-33

Упорядник:

Яцишин Н. П. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей ВНУ імені Лесі Українки.

Теоретичні та практичні аспекти створення інклюзивного освітнього Т-33 середовища на заняттях з іноземної мови : зб. матер. наук.-метод. сем. (м. Луцьк, 19 травня 2022 р.) / упоряд.: Н. П. Яцишин. – Луцьк : Вежа-Друк, 2022. – 88 с.

ISBN 978-966-940-421-3

Видання підготовлено за підсумками роботи науково-методичного семінару «Теоретичні та практичні аспекти створення інклюзивного освітнього середовища на заняттях з іноземної мови (м. Луцьк, 19 травня 2022 р.), проведеного у Волинському національному університеті імені Лесі Українки на факультеті іноземної філології.

У збірнику висвітлено погляди викладачів та студентів на інклюзивне освітнє середовища на заняттях з іноземної мови.

Для науковців, викладачів, аспірантів, магістрів та бакалаврів, а також широкого кола зацікавлених читачів.

Матеріали викладено в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія збірника безкоштовно розміщується у відкритому доступі на сайті факультету іноземної філології Волинського національного університеті імені Лесі Українки.

УДК 81'243:373.043.2-056.2(08)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022

© Колектив авторів, 2022

ISBN 978-966-940-421-3

Doi:

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І.	5
ВОРОБІЙОВА Т. В. Inclusion and Empathy in Teaching English as a Foreign Language	5
ГОРДІЄНКО Ю. А., ДОМАЛЬЧУК Л. Методи ефективного інклюзивного навчання в освітніх закладах	8
ГОРДУН С. М. Виклики та труднощі інклюзивного навчання іноземної мови	12
ГУСАК Л. Є. Диференційоване викладання: шлях до забезпечення освіти для усіх	17
МЕЛЬНИК О. М., ПЕРЕДОН Н. О. Специфіка процесу адаптації студентів з інвалідністю до навчання в закладах вищої освіти	21
МЕЛЬНИЧУК О. В. Проблеми впровадження інклюзивної освіти у Великій Британії	24
ТРИГУБ Г. В., ХНИКІНА О. О., СЕМЕНЮК А. А. Умови запровадження інклюзивного навчання у закладах вищої освіти України	29
СВІТЛІКОВСЬКА О. А. Інклюзивна освіта у філософському вимірі	33
СОРОКІНА Л. Є., КОНДРУК А. Ю. Форми і методи роботи з дислексиками на заняттях з іноземної мови	37
СУПРУН М. В. Інклюзія при вивченні іноземної мови студентами з порушенням зору та слуху	41
ЮРЧИК О. Теоретичні та практичні аспекти створення інклюзивного середовища на заняттях з іноземної мови	46
ЯЦИШИН Н. П. Проблеми створення інклюзивного освітнього середовища для студентів гуманітарних спеціальностей	51
РОЗДІЛ ІІ.	65
БЛАГОВІРНА У. М. Труднощі поширення принципів інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах	65

ПТАШНИК Ю. О. Лего-конструювання як один з аспектів створення інклюзивного середовища при навчанні англійської мови в НУШ	69
ВОУСНУК О. Inclusive Education in Ukraine: main Aspects	73
УКНУМСНУК О. LEGAL FEATURES OF INCLUSIVE EDUCATION FORMATION AND DEVELOPMENT IN UKRAINE	77
ПРОГРАМА НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕМІНАРУ	81

РОЗДІЛ І.

ВОРОБІЙОВА Тетяна В'ячеславівна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей*

INCLUSION AND EMPATHY IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Inclusive Education means that students are admitted to the educational institution irrespective of being able or disabled. All learners are given the same activities without any discrimination. The disabled learners are included among the non-disabled peers. The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) which came into force in 2008 recognized that children with disabilities have the right to the full range of educational opportunities. All the learners must be treated equally and that they should be given equal and same opportunities. Moreover, it is the special learners' right to be included in the same group as the normal learners. It is very well said that every learner is unique, everyone learns in different ways.

There are numerous issues to be focused on while teaching EFL (English as a Foreign Language) as Inclusive Education. Actually it is a real challenge for the teacher to merge the disabled students with regular class and do EFL teaching. The following classroom strategies could be used:

- positive learning environment should be created The emphasis should be on developing the areas that the learners are

strong at rather than focusing on things that they are struggling to learn. This will boost the confidence of the slow learners.

- activities should be structured so that the disabled learners can also take part. This will make the learners feel that they are not out of place.

- «Time up» activity should be used keeping in mind the performers of the activity. Extra time may be given to the learners with special needs.

- classroom structure should match the needs of the students with disabilities. For example seating arrangement should be made in a way all the students are comfortable during the lessons.

- an individualized approach to learning should be prepared. It means that the worksheets should be thoroughly planned and prepared by the teacher taking into account the needs of disabled students.

There are also some aspects we can use by adapting and rethinking medical models in the context of education. The key point is that all decisions must be made with a concern for the interests of the person whose learning, health or wellbeing is charged to our care. The teachers may adopt the method of Clinical Teaching that has the following features:

- teacher uses evidence about the student, what they have learnt and what they are ready to learn to make decisions about subsequent teaching;

- teacher draws on current research evidence about effective practice in making decisions about how to work with a student or group of students;

- teacher integrates knowledge about who the student is, including knowledge of their characteristics, circumstances and prior

experiences into decision-making about the student and their own teaching;

- teacher evaluates their own impact on student learning on a regular basis;

- teacher exercises professional judgement involving all these elements;

- students and their learning needs are pivotal to all decision-making about what, when and how to teach. (Alter & Coggsall, 2009; Kriewaldt & Turnidge, 2013).

Inclusion in teaching English as a foreign language needs to be addressed very seriously not only because English is now a global language but also because it is the need of the hour. Students with disabilities can be motivated to develop at least such language skills that can be termed as «working knowledge of English».

References:

1. Alter J., Coggsall J. Teaching as a clinical practice profession: Implications for teacher preparation and state policy. New York: National Comprehensive Center for Teacher Quality, 2009.

2. Berg S. L. The Advantages and Disadvantages of Inclusion of Students with Disabilities into Regular Education Classrooms. <http://www.uwstout.edu/lib/thesis/2005/2005bergs.pdf>

3. Kriewaldt J., Turnidge D. Conceptualising an Approach to Clinical Reasoning in the Education Profession. Australian Journal of Teacher Education, 38 (6).

ГОРДІЄНКО Юлія Анатоліївна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей*

ДОМАЛЬЧУК Людмила

*Луцька загальноосвітня школа I-III ступенів № 2,
вчитель англійської мови*

МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Міністерство освіти і науки України визначає інклюзивне навчання як «систему освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [2]. На сайті Нової Української Школи від 26 грудня 2017 року заходимо пояснення того, що помилково вважати інклюзивним навчанням лише таке, що має на меті забезпечити освітніми послугами дітей з особливими освітніми потребами, тобто дітей з інвалідністю чи певними медичними діагнозами, оскільки у Законі України «Про освіту» до цієї категорії належать особи, які потребують «додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту» [3]. Отже, інклюзивним є таке навчання, що враховує особливості кожного учасника з метою забезпечити здобувача освіти якісними освітніми послугами. Метою нашої розвідки є розглянути стратегії

ефективного інклюзивного навчання у дослідженнях іноземних науковців.

Актуальність теми дослідження обумовлена потребою визначити продуктивні методи впровадження інклюзії у навчальний процес освітніх закладів різних рівнів.

Американські дослідники Richard A. Villa, Jacqueline S. Thousand, Ann Nevin та Andrea Liston серед успішних інклюзивних практик у закладах середньої освіти визначають такі методи: 1) диференційоване навчання; 2) міждисциплінарний навчальний план; 3) використання технологій; 4) міжособистісна взаємодія здобувачів освіти та їхнє взаємонавчання; 5) забезпечення умов, які гарантуватимуть інклюзивний підхід до навчальних планів; 6) навчання відповідальності, миротворення та самостійності; 7) достовірна оцінка успішності здобувача [1, с. 34]. Розглянемо кожен із запропонованих методів детальніше.

Сутність диференційованого навчання полягає у потребі забезпечити освітній процес прийомами ефективного навчання не лише здобувачів з особливими освітніми потребами чи обдарованих учнів, але і звичайних середньостатистичних дітей, оскільки кожен з них володіє унікальними навчальними характеристиками [1, с. 34–35]. Цей підхід повністю відповідає принципу дитиноцентризму чи студентоцентризму, який є провідним у педагогічній доктрині сучасності. В основі диференційованого підходу є універсальний дизайн навчання [4], який передбачає численні вказівки для

1) залучення здобувача до процесу навчання (з якою метою навчати?)

- пробудити інтерес до навчання,

- забезпечити можливості для підтримки зусиль та наполегливості дитини,

- забезпечити саморегуляцію;

2) репрезентації навчального матеріалу (що саме вивчати?)

- гнучка перцепція матеріалів,

- мовні засоби та символи,

- розуміння та зворотній зв'язок;

3) реалізації процесу навчання та вираження знань (яким чином навчати?)

- фізична діяльність,

- вираження думки та комунікативна діяльність,

- виконавча дієздатність.

Концепція вищеописаного універсального дизайну навчання враховує усі вимоги для опанування будь-якими дисциплінами, зокрема й іноземними мовами в освітніх закладах різних ступенів.

Міждисциплінарний підхід дає можливість усім учасникам освітнього процесу детально дослідити проблему з різних перспектив, показати зв'язок того, що вивчається, з їхнім життям, тобто продемонструвати актуальність вивчення цих питань [1, с. 36].

Використання технологій у процесі навчання сьогодні є невід'ємною його частиною за умови, якщо вони використовуються відповідно до різноманітних потреб здобувачів.

Групове взаємне навчання та навчання однолітками один одного є ознакою інклюзивної освіти. Кооперативне групове навчання характеризується спільністю завдання та діяльності учасників групи, роботою у командах чисельністю не більше 5 осіб, кооперативною поведінкою здобувачів, позитивним ставленням та взаємним заохоченням до навчання,

індивідуальною відповідальністю кожного за процес та результати навчання [1, с. 38]. Взаємне навчання однолітків має такі переваги, як підвищення рівня оволодіння навчальним матеріалом, розвиток навичок міжособистісного спілкування, покращення самооцінки здобувачів.

Навчальний план є інклюзивним, якщо у ньому максимально враховано диференційований підхід, передбачено інтерактивні та практичні види діяльності.

У сучасному світі роль педагога передбачає як навчальну функцію, так і виховну, що пов'язана передусім із формуванням у здобувачів таких життєво необхідних рис, як відповідальність, миротворчість, самовизначення. За таких умов педагог стає фасилітатором у вирішенні конфліктних ситуацій, залучає однолітків як медіаторів. Важливе значення для здобувачів з особливими освітніми потребами має таке інклюзивне навчання, яке спонукає до розвитку їх самостійності, коли створені умови, в яких вони приймають рішення, роблять вибір, спостерігають за своїми досягненнями, оцінюють їх, розвивають самоконтроль та займаються самоосвітою [1, с. 40].

Традиційне оцінювання досягнень здобувачів не враховує у повній мірі потреб людей з особливими освітніми потребами, які зазвичай мають нижчий рівень академічних досягнень у порівнянні зі своїми однокласниками у школі чи однокласниками у ЗВО. Саме тому автентичне оцінювання повинно мати індивідуальний характер відповідно до реальних потреб та здібностей кожного здобувача.

Усі зазначені методи, прийоми та принципи сприяють формуванню інклюзивного навчального середовища та визначають підходи до побудови змісту навчального процесу,

характерного як для закладів середньої, так і вищої освіти в Україні, і мають бути враховані при розробці силабусів різних дисциплін, зокрема й іноземних мов.

Список використаних джерел:

1. Villa, Richard A., Jacqueline S. Thousand, Ann Nevin, and Andrea Liston. Successful Inclusive Practices in Middle and Secondary Schools. *American Secondary Education* 33, no. 3 (2005): 33–50. <http://www.jstor.org/stable/41064553>.
2. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
3. <https://nus.org.ua/questions/vidpovidayemo-na-zapytannya-inklyuzyvne-navchannya/>
4. https://udlguidelines.cast.org/?utm_source=castsite&utm_medium=web&utm_campaign=none&utm_content=aboutudl

ГОРДУН Світлана Миколаївна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
канд. філол. наук, асистент кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей*

ВИКЛИКИ ТА ТРУДНОЩІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ще в 1948 році у Декларації ООН про права людини було вказано, що доступ до освіти повинен бути рівним для всіх, не зважаючи на стать, вік, етнічну приналежність, економічні можливості, фізичні чи психологічні особливості дітей. О.

Рассказова та К. Резник визначають інклюзивне освітнє середовище як сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного навчання та виховання дітей з особливими потребами [2]. Іншими словами, інклюзивне освітнє середовище – це середовище, де учні незалежно від освітніх потреб здатні ефективно навчатися, підвищувати соціальну компетентність, удосконалювати комунікативні навички, а також відчувати себе частиною спільноти [1]. Саме створення інклюзивного освітнього середовища дає можливість дітям з особливими потребами навчатися в однакових умовах з іншими, здобувати знання та вміння потрібні для повноцінного життя.

Оскільки іноземна мова є базовим предметом шкільної програми, то діти з особливими освітніми потребами також повинні вивчати іноземну мову. Окрім того, саме мова може дати таким дітям шанс на повноцінне життя в майбутньому і допомогти їм соціалізуватися у сучасному суспільстві. Однак, вивчення мови в інклюзивному середовищі має свої особливості та ставить перед вчителем ряд нових завдань.

Учні з особливими освітніми потребами мають труднощі в навчанні. Так, вони можуть мати проблеми з концентрацією уваги, поведінкою, спілкуванням. Процес засвоєння нової лексики може бути дуже сповільненим, а вживання граматичних та синтаксичних конструкцій може бути неможливим через певні вади здоров'я, також такі діти потребують підтримки логопеда і можуть мати труднощі з аудіюванням. Тому їм потрібна особлива підтримка як в школі, так і вдома. Вчителю інклюзивного класу потрібно обов'язково бути обізнаним з особливостями опановування мовного матеріалу різними категоріями дітей, вміти

адаптувати та модифікувати матеріали і навчальні завдання з іноземної мови з урахуванням цих особливостей, консультиватися з психологом та батьками, які можуть дати корисні поради щодо роботи з такими дітьми.

За словами О. М. Таранченко для того, щоб створити інклюзивне середовище потрібно відмовитися від стереотипних поглядів на вчителів, учнів і освітній процес, розбудувати школу як громаду і формувати в ній атмосферу, засновану на ідеях інклюзії, зосереджуватися на співпраці, а не на конкуренції і прищеплювати віру в свої сили кожному члену шкільного колективу [3]. Таким чином, основними завданнями інклюзивного навчання іноземної мови є розвиток можливостей учнів з особливими потребами, а саме їх мислення, пам'яті, мовлення, активізація їх пізнавальної діяльності. Такі учні повинні навчитися бути самостійними, брати участь в житті школи, знаходити друзів, поважати інших і підготуватися до життя у суспільстві. Тобто практичне володіння мовою під час інклюзивного навчання є не метою, а засобом вирішення усіх цих завдань [1].

Зауважимо, що програма з іноземної мови однакова для всіх учнів. Крім того, вчителю потрібно працювати з учнями класу одночасно, що і створює труднощі в підборі матеріалу, який буде посильний і цікавий для усіх дітей, а також методах його подачі. Саме тому варто частіше використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології навчання, невербальні засоби спілкування, ігрові методи, елементи інклюзивних практик, адже це допомагає всім дітям швидше та легше запам'ятовувати запропонований вчителем матеріал та засвоїти мінімальний лексичний та граматичний матеріал. Зазначимо, що навчання,

виховання та розвиток учнів з особливими освітніми потребами необхідно здійснювати відповідно до складених індивідуальних планів і програм.

Ще одним з важливих елементів для успішного оволодіння іноземною мовою є створення сприятливого емоційного клімату в класі, в якому дитина буде відчувати себе в повній безпеці та, ні в якому разі, не відчуватиме будь-яких утисків від однолітків чи дорослих. На жаль, сьогодні часто виховувати толерантність потрібно не лише у дітей, але й у батьків, які можуть бути проти навчання учнів з особливими потребами у звичайних класах. Саме тому потрібно проводити бесіди як з учнями, так і батьками, а також виховувати в учнів повагу до усіх людей, вчити їх допомагати тим, хто цього потребує. Також вчителям інклюзивних класів варто створювати для учнів з особливими освітніми потребами якомога більше ситуацій успіху та помічати їх маленькі досягнення і, таким чином, підвищувати їх мотивацію до навчання та віру у власні сили.

Отже, інклюзивне освітнє середовище – це можливість для дітей з особливими освітніми потребами відчути себе частиною суспільства. Однак просте розміщення дитини в такому середовищі є недостатнім для отримання нею потрібних знань та навичок. Важливо, щоб усі учасники освітнього процесу були підготовленими та готовими адаптувати навчальний процес до дитини.

Вчителю іноземної мови для створення інклюзивного освітнього середовища потрібно постійно адаптувати матеріал та методи роботи під особливості учнів, створювати комфортну атмосферу на уроках та тісно співпрацювати з іншими вчителями, асистентом учня, психологом і батьками.

Список використаних джерел :

1. Казачінер О. Створення вчителем інклюзивного освітнього середовища на заняттях з іноземної мови. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. Київ, 2019. Вип. 1. С. 20-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ped_in_2019_1_5 (дата доступу: 17.10.2021).
2. Рассказова О. І., Резнік К. М. Інклюзивне освітнє середовище як простір соціального виховання молодших школярів. URL: archive.kpi.kharkov.ua/files/17039 (дата доступу: 17.10.2021).
3. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи. Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. №1 (59). 2011. С. 18-24.
4. Desi Puspitasari. English Language Teaching in Inclusive Class: a Challenge.
URL:<https://zenodo.org/record/3559221#.YXsSU9JBzIU> (access data: 17.10.2021)

ГУСАК Людмила Євгенівна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
доктор пед. наук, професор кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей*

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ ВИКЛАДАННЯ: ШЛЯХ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ДЛЯ УСІХ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що освіта є основним правом людини і основою справедливого суспільства. Для дітей з інвалідністю ситуація їхньої освіти є критичною. Системи та послуги освіти у всьому світі не завжди відповідають їхнім потребам, як з точки зору доступу, так і якості освіти. Інклюзивна освіта є важливою для досягнення соціальної справедливості та є складовим елементом навчання протягом усього життя. Одним словом, інклюзивна освіта – це процес, який передбачає трансформацію не лише шкіл, а й університетів для забезпечення усім студентам адекватні можливості для навчання, включаючи молодих людей з обмеженими можливостями та труднощами у навчанні.

Групи, в яких навчаються студенти з інклюзією, потребують додаткової підтримки, адаптації корпусу, аудиторії та модифікації групи для успішної співпраці усіх студентів групи.

Дуже важливе значення для вирішення цієї проблеми є створення доступних і гнучких навчальних програм, підручників та навчальних матеріалів, які можуть стати ключем до створення університетів для всіх. Багато навчальних програм передбачають навчання усіх студентів за допомогою тих самих засобів і методів.

Але студенти бувають різні і мають різні здібності та потреби. Тому важливо, щоб навчальна програма була достатньо гнучкою, щоб були можливості пристосування програм до індивідуальних потреб студентів.

Інклюзивна навчальна програма спрямована на когнітивний, емоційний, соціальний та творчий розвиток дитини. Він заснований на чотирьох стовпах освіти для двадцять першого століття – навчитися знати, навчитися робити, навчитися бути і навчитися жити разом.

Інклюзивний підхід до політики навчальних програм має вбудовану гнучкість і може бути пристосований до різних потреб: кожен студент повинен отримувати вигоду від загально визнаного базового рівня якісної освіти. Це варіюється від зміни часу, який студенти присвячують окремим предметам, що надає вчителям більшу свободу у виборі методів роботи. Кожен учень має багато потреб – тим більше в ситуаціях уразливості та несприятливості – кожен повинен отримати користь від загальноприйнятого базового рівня якісної освіти. Це підкреслює потребу спільного ядра навчальної програми, яка актуальна для учня під час навчання за гнучкими методами.

МОН звертає особливу увагу на якість складання індивідуальних програм розвитку студента, мета якої – забезпечення індивідуалізації освітнього процесу конкретного студента шляхом модифікації навчального матеріалу, створення відповідного освітнього середовища, методів навчання тощо. [3]

Технології викладання і навчання в інклюзивному середовищі мають бути придатні та ефективні для задоволення різноманітних освітніх потреб усього багатоманітного контингенту учнів. Однією із таких технологій виступає диференційоване викладання.

Диференційоване викладання як підхід і технологія є своєрідним фаховим відгуком педагога на особливості учня (на його рівень готовності до вивчення матеріалу, його інтереси, освітні потреби тощо). Диференційоване викладання — це створення навчального середовища та організація навчального процесу задля забезпечення учням з різними освітніми потребами можливості успішного опанування програмами на максимальному для кожного рівні. Диференційоване викладання фокусується переважно на методах і прийомах роботи на уроці (як педагога, так і студентів), що забезпечують оптимальний та результативний навчальний процес, ураховують відмінності різноманітного учнівського колективу, а також дають змогу належним чином засвоїти визначені програмою стандарти [3].

Практика диференційованого викладання передбачає відхід від одного підходу викладання (для всіх студентів групи) і переорієнтування на створення особливого навчального досвіду для кожного учня з використанням різноманітних підходів до викладання, навчання, пристосування навчальних моделей і навчальних зразків для учнів з різними освітніми потребами. Диференційоване викладання передбачає, що всі учні різні, тож необхідно: виявити ці відмінності, створити відповідне освітнє середовище та організувати навчальний процес таким чином, аби забезпечити ефективний навчальний досвід для кожного з них. Реалізація диференційованого викладання педагогами має забезпечити доступність освітньої програми для учнів з особливими освітніми потребами, необхідну підтримку, успішне опанування змісту навчання і досягнення максимально можливих для кожного з них результатів.

Втілення педагогами диференційованого навчання має забезпечити доступність освітньої програми для учнів з особливими освітніми потребами, необхідну підтримку, успішне опанування змістом навчання і досягнення максимально можливих для кожного з них результатів.

Список використаних джерел:

- 1.UNESCO. Defining an Inclusive Education Agenda: Reflections around the 48th session of the International Conference on Education. Geneva, Switzerland. (2009).
- 2.UNESCO. Policy Guideline on Inclusion in Education. Paris (2009).
2. S. Miles and N. Singal. The Education for All and Inclusive Education debate: Conflict, contradiction or opportunity. International Journal of Inclusive Education. (2008)
- 3.Corps H., Ceralli G. and S. Boisseau. Inclusive Education. (2012)
- 4.Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами – Лист МОН від 30 серпня 2021 року.

МЕЛЬНИК Олена Миколаївна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей,*

ПЕРЕДОН Наталія Олександрівна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей*

СПЕЦИФІКА ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Проблема адаптації людей з інвалідністю до життя в сучасному суспільстві є особливо актуальною та гострою і викликає обґрунтований науковий інтерес. Зазначеній темі присвячені розвідки таких науковців, як Н. Вовк, Дж. Джонс, Е. Дюркгейм, О. Зотова, А. Капська, Н. Кондратова, М. Селіман, Ю. Найда, Л. Середюк, Н. Софій, П. Таланчук, Дж. Треседер, Є. Чайковський, М. Швед, В. Шиян та ін.

Розрізняють три форми адаптації студентів до умов навчання в ЗВО:

1. Формальна адаптація – пізнавально-інформаційне пристосування студентів до нового оточення, структури, вимог та зобов'язань навчання в ЗВО.

2. Соціально-психологічна (суспільна) адаптація – процес внутрішньої інтеграції груп студентів-першокурсників й інтеграція цих груп зі студентським оточенням загалом.

3. Дидактична адаптація – підготовка студентів до нових форм і методів навчальної роботи у вищій школі [3, с. 285–287].

У світовій практиці простежується помітний поворот від культури корисності до культури гідності. В контексті цієї особистісно орієнтованої концепції людина з вродженими чи набутими вадами, незалежно від своєї дієздатності і корисності для суспільства, розглядається як об'єкт особливої соціальної допомоги і турботи, зорієнтованих на створення умов для максимально повної самореалізації її особистості та втілення всіх наявних можливостей інтеграції в суспільство [2, с. 67].

Психолого-педагогічний супровід у ЗВО характерний як для студентів з інвалідністю, так і для решти молоді. Педагогічний супровід навчання має на меті оптимізацію викладання навчального матеріалу студентам із інвалідністю в максимально сприйнятливій для них формі, упровадження сучасних педагогічних технологій навчання, забезпечення навчально-методичними матеріалами тощо. Психологічний же супровід спрямований на зміцнення та збереження психологічного здоров'я студента, надання йому необхідної допомоги з адаптації в інтегроване освітнє середовище [4, с. 193]. Важливою є й емпатія з боку педагога, який, вибудовуючи спілкування, з уважністю та розумінням ставиться до проблем і потреб студента й сприяє його особистісному розвитку.

За А. Капською, психолого-педагогічний супровід передбачає як інтегровані, так і спеціальні й диференційовані методи навчання та виховання, у результаті чого відбувається діяльнісне й ціннісне вирівнювання навчальної групи. При цьому доцільне спілкування педагога з молоддю має спонтанний, відкритий, особистісний характер [2].

Відтак, психолого-педагогічний супровід студентів з інвалідністю повинен базуватися на ієрархії потреб студента (організація середовища, потреба в комунікації, доступі до інформації, включення в соціальні процеси, адекватна самоідентифікація) [1, с. 176].

Таким чином, основними завданнями педагога у роботі зі студентами з інвалідністю з метою їх успішної адаптації до навчання в ЗВО є допомога у розвитку соціальної активності особистості, активне залучення до студентського життя, діяльності в групі, участі в позааудиторних заходах тощо. Ці чинники сприятливо впливають на адаптаційний процес в соціумі в цілому та до навчання в ЗВО зокрема, допомагають підвищити самооцінку та актуалізувати почуття власної значущості студента, його прагнення до саморозвитку та самореалізації. Не менш важливою є і діяльність педагога, спрямована на зміну стереотипних уявлень учасників соціуму щодо людей з інвалідністю, формування емпатійного та толерантного ставлення до них.

Список використаних джерел :

1. Давиденко Г. В. Теоретико-методичні засади організації інклюзивного навчання у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01/ Нац. акад. пед. наук України. Київ, 2015. 467 с.
2. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю : навч-метод. посіб. К. : УДЦССМ, 2001. 220 с.

3. Педагогика и психология высшей школы: учеб. пособие для вузов / отв. ред. С. И. Самыгин. Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. С. 283–287.

4. Щербяк Ю. А. Адаптація студентів із особливими потребами до навчання в інтегрованому освітньому середовищі // Педагогічний альманах. 2018. Вип. 38. С. 188–195.

МЕЛЬНИЧУК Ольга Василівна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
доктор філософії у галузі знань 01- Освіта/Педагогіка,
асистент кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей*

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Актуальність теми дослідження обумовлена основними проблемами, що постають перед людьми з обмеженими можливостями при доступі до соціальних прав. Передусім це стосується доступу до вищої освіти. Увагу нашого дослідження зосереджено на вивченні імплементації інклюзивної складової в систему освіти Великої Британії. Вибір зумовлений тим, що, не зважаючи на активний розвиток англійської спеціальної освіти за останні 30 років, у Британії досі існує низка перешкод на шляху впровадження інклюзивної освіти.

Аналіз наукової літератури та державних документів дає підстави стверджувати, що однією з найбільших перепон до успішності інклюзії у Великій Британії англійські педагоги вбачають у діяльності британського уряду. Національним навчальним планом 2000 р. (Curriculum 2000) визначено основні принципи інклюзивності [2]:

- 1) встановлення підходящих освітніх вимог;
- 2) реагування на різні навчальні потреби учнів;
- 3) подолання потенційних перешкод у навчанні та оцінюванні як кожного учня окремо, так і групи учнів.

Вивчення зазначених принципів дає змогу констатувати, що уряд Великої Британії «вбачає проблеми інклюзивної освіти здебільшого у специфіці функціонування школи. Відповідно, відповідальність за вирішення негараздів покладено на вчителів» [5]. Британські педагоги зазначають, що такий підхід є дещо спрощеним. «Ряд перешкод до ефективного впровадження інклюзії на практиці стосується як діяльності уряду та місцевої влади, так і роботи шкіл». Діяльність уряду в імплементації інклюзії в англійську систему освіти є політичним процесом. «Британський уряд продемонстрував, що питання інклюзії є політичним питанням» [3].

У свій час колишній міністр освіти Великої Британії заявив, що «... ми повинні зробити набагато більше, аби допомогти дітям з особливими освітніми потребами досягти максимальних успіхів. Зокрема, ми зобов'язані допомагати у вирішенні усіх труднощів, що виникають».

Дж. Аллан вважає, що цим висловлюванням уряд чітко визнав той факт, що «імплементація інклюзії покладається на

плечі шкіл шляхом запровадження системи звітності (a regime of accountability)» [1].

Дослідники переконані, що ця система звітності має сприйматись як одна з найважливіших перешкод, що постає перед упровадженням інклюзивної освіти [4]. Репутація та фінансування британських шкіл залежить насамперед від результатів навчання. На думку британських педагогів, саме тут полягає основна небезпека. Шляхом включення фактору інклюзії до академічної звітності шкіл, останні робитимуть усе можливе, аби не допустити навчання дітей, чиї низькі освітні успіхи та поведінка можуть знизити успішність. Окрім того, експерти переконані, що діяльність уряду є недостатньою для успішного впровадження інклюзії. З одного боку, «урядовці взяли на себе зобов'язання імплементації інклюзивної складової та збільшення кількості дітей з особливими потребами у загальноосвітніх школах» [5]. З іншого — припинили «повну інклюзію» (full inclusion).

На думку Дж. Тод, британський уряд виступає за «вибіркову інклюзію» (inclusion by choice). Ідея «вибіркової інклюзії» домінує в дослідженнях тих англійських освітян, де доводиться, що існує певний відсоток дітей з особливими потребами, які не хочуть навчатись у загальноосвітніх школах. М. Варнок і Р. Байерс вважають, що вузьку спеціалізацію шкіл слід розглядати як «більш продуктивну та креативну інтерпретацію ідеалу інклюзивної освіти для усіх» (more productive and creative interpretation of the ideal of inclusive education for all). Отже, більшість британських експертів вважають діяльність уряду основною перешкодою для навчання дітей з особливими потребами у загальноосвітніх школах.

Безперечно, останньою ланкою на шляху впровадження інклюзії є школи, педагогічні колективи та місцеві жителі. У британському суспільстві наразі тривають суперечки довкола твердження про те, що освітні заклади не можуть «інклюдувати» усіх дітей через «брак знань, брак волі, брак бачення, брак ресурсів і брак моральності».

Англійські педагоги переконані, що вирішальним в успішній інклюзії є, по-перше, ставлення вчителів до її впровадження, по-друге, їхня фахова компетенція у питаннях імплементації цієї важливої ініціативи. Вивчення результатів досліджень дає змогу констатувати, що більшість вчителів підтримує інклюзивне навчання, хоча й з певною обмовкою. Вчителі згодні підтримувати інклюзію, якщо це стосується осіб з легкими фізичними та розумовими вадами. Однак не всі педагоги мають таке бачення інклюзивного підходу, коли йдеться про дітей з труднощами у поведінці.

Отже, аналіз наукової літератури і державних документів дає підстави стверджувати, що впровадженню інклюзивної складової у систему освіти Великої Британії приділяється певна увага з боку держави та педагогічної громадськості. Проте ефективність таких дій гальмується наявністю певних соціально-педагогічних причин.

Список використаних джерел:

1. Allan J. (2003) «Productive pedagogies and the challenge of inclusion», *British Journal of Special Education*, 30 (4), 175–179. Direct Link: [AbstractPDF\(50K\)](#)
2. Audit Commission (2002) *Special Educational Needs: a mainstream issue*. London: Audit Commission.

3. Booth T. (2000) «Inclusion and exclusion policy in England: who controls the agenda?» in F. Armstrong and D. Armstrong (eds) Inclusive Education. London: David Fulton.
4. Coles C., Hancock R. (2002) The Inclusion Quality Mark. Croydon: Creative Education.
5. DfES (Department for Education and Skills) (2004) Removing Barriers to Achievement. The Governments strategy for SEN. Executive summary. London: DfES.

ТРИГУБ Галина Василівна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
канд. псих. наук, доцент кафедри іноземних мов
природничо-математичних спеціальностей*

ХНИКІНА Оксана Олександрівна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов
природничо-математичних спеціальностей*

СЕМЕНЮК Антоніна Афанасіївна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
канд. філол. наук, доцент кафедри
практики англійської мови*

УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Вивчення специфіки інклюзивної освіти в Україні, окреслення основних проблем її впровадження у вищій школі та шляхів їх подолання є важливою потребою для розвитку теорії і практики вітчизняної інклюзії, що зумовлює актуальність цієї проблеми і потребує подальшої її розробки. Окрім того, чисельність дітей та студентів, які потребують соціально-психологічної адаптації та корекційного навчання неухильно зростає.

Розвиток сучасного суспільства України та процеси інтеграції в європейську спільноту гостро ставлять питання забезпечення соціального захисту громадян країни, і особливо тих, хто потребує

його найбільше, зокрема, особи з особливими освітніми потребами (далі ООП). Серед найважливіших проблем, які необхідно врахувати під час інтеграції людей з особливими потребами у суспільство, слід назвати отримання освіти у закладах вищої освіти

При вступі у вищі навчальні заклади у студентів з ООП виникають серйозні труднощі, які пов'язані з процесом соціально-психологічної адаптації і соціалізації. Умовою і результатом адаптації особистості є сформованість соціально і професійно значущих засобів спілкування, поведінки та діяльності, які суспільство визнає і підтримує. Особливості переходу із середньої до вищої школи пов'язані не тільки з перебудовою провідного типу діяльності, але й із входженням особистості у новий колектив [3, 192].

Серед нових соціально-психологічних проблем, що гальмують процес адаптації, виокремлюють: незадовільний стан здоров'я; обмеженість місць для дозвілля; труднощі поєднати навчання з роботою; невміння налагодити контакт з викладачами, конфлікти з ними; небажання брати участь у громадській роботі; невпорядкованість університетського побуту [1, с. 28].

Вирішення цих проблем потребує впровадження таких принципів інклюзивної освіти у вищій школі як:

1. Вдосконалення нормативно-правової бази забезпечення освіти молоді з особливими потребами в Україні. Оскільки, більшість законів з питань освіти щодо надання освітніх можливостей людям з особливими потребами не є реалізованими.

2. Наближення освіти до місця проживання студента з інвалідністю. Цей принцип може бути забезпечений через створення розгалуженої мережі філій вищого навчального закладу

в різних регіонах країни, шляхом розбудови дистанційного навчання через Інтернет.

3. Покращення матеріально-технічної бази закладів вищої освіти, що передбачає, по-перше, певні заходи щодо забезпечення архітектурної безбар'єрності освітнього середовища, тобто наявність пандусів, спеціальних меблів, ліфтів, обладнання кімнат санітарно-гігієнічного призначення, усунення порогів та ін. Також, студенти мають бути забезпечені технічними засобами, які допоможуть компенсувати їхні вади.

4. Гнучкий графік організації навчального процесу і викладання навчальних дисциплін. Для забезпечення інклюзії університет пропонує сучасні форми навчання: денну, заочну, дистанційну залежно від рівня мобільності студента.

5. Доуніверситетська адаптація студентів до інтегрованого освітнього середовища. Для таких студентів мають бути розроблені програми адаптації до вищої школи.

6. Моніторинг успішності та забезпечення психолого-педагогічного супроводу впродовж навчання. Обов'язково має бути організована психологічна служба, до якої в разі виникнення проблем зможуть звертатися всі учасники навчального процесу: студенти з інвалідністю, інші студенти і викладачі.

7. Забезпечення умов для всебічного розвитку особистості. Професійний розвиток забезпечується як у межах навчального процесу, так і в системі позааудиторної роботи. [2, с.16].

Важливим завданням є надання допомоги випускникам з особливими потребами у працевлаштуванні та проведення широкої роз'яснювальної роботи серед роботодавців, у засобах масової інформації, в системі служб зайнятості.

Отже, запровадження інклюзивного навчання в Україні є багатоаспектною та актуальною проблемою, що вимагає комплексного підходу до її вирішення, а саме: інтегрованого та одночасного розвитку спеціалізованої матеріально-технічної бази та навчально-методичної складової; інклюзивної компетентності викладачів та студентів; медико-реабілітаційної, соціально-психологічної, педагогічної та соціально-правової сфер.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у комплексному вивченні та аналізі форм і методів інклюзивної освіти, що сприяють соціально-психологічній адаптації студентів з обмеженими можливостями в умовах інтегрованого навчання.

Список використаних джерел:

1. Чайковський М. Є. Досвід впровадження інклюзивного навчання в університеті "Україна" / М. Є. Чайковський // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету "Україна". – 2010. – № 2. – С. 8–11.
2. Іванюк І. Я. Адаптація студентів з обмеженими можливостями в умовах інтегрованого навчання / І. Я. Іванюк // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими проблемами : збірник наукових праць. – Київ : Університет "Україна". – № 6 (8). – С. 2–32.
3. Софій Н. З. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Ю. М. Найда, Н. З. Софій; за заг. ред. Л. І. Даниленко. – К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2007. – 128 с.

СВІТЛІКОВСЬКА Олена Андріївна,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

канд. філол. наук, асистент кафедри

іноземних мов гуманітарних спеціальностей

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У ФІЛОСОФСЬКОМУ ВИМІРІ

Розбудова світового суспільства передбачає необхідність включення осіб з особливими потребами до його соціального простору, надаючи при цьому їм усебічну підтримку та захищаючи їх права. Якісна освіта, комфортне середовище є тими пріоритетами, які впливають на розповсюдження принципів та положень інклюзивної освіти, зокрема й в педагогічній теорії та практиці.

Процес знайомства українського суспільства з проблемою освітньої інклюзії досить активно розпочався наприкінці 90-х рр. ХХ ст. Знайомство з інклюзією стало набирати обертів під впливом економічних чинників та змін в українському суспільстві, а саме розвитку демократичних процесів та розповсюдження принципів рівності людей у всіх сферах суспільного життя. Певним стимулом для розвитку освітньої інклюзії стало поширення інформації, теоретичних напрацювань, ідей, практики та досвіду, як серед вітчизняних, так і зарубіжних фахівців-професіоналів, батьків та представників громадськості. Інклюзії присвячені праці Л. Артюшкіної, Ю. Бекетової, О. Бородіної, М. Васильєвої, І. Доброскок, І. Рассказової, А. Штефан, Г. Гавриленко, А. Гречко, В. Засенко, І. Омельченко, Т. Сак, Т. Скрипник та ін.

На сучасному етапі ідея освітньої інклюзії набуває змістовного значення і перетворюється на важливу проблему

сучасних науково-педагогічних досліджень. Вона поєднує в собі поняття комплексності, предметності, системності та визначається науковцями і фахівцями-практиками як модель організації процесу спеціальної освіти в умовах загальноосвітньої школи [2].

ЮНЕСКО розглядає інклюзію як підхід, що «динамічно розвивається, полягає в позитивному відношенні до всіх учнів та сприйнятті їх індивідуальних особливостей не як проблеми, а як можливості для збагачення процесу пізнання». Тому рух у напрямку інклюзії – це не лише технічна чи організаційна зміна, але й своя філософія.

Серед філософсько-освітніх концепцій, що вплинули на зародження та розвиток інклюзії в освітньому процесі зупинимося на позитивізмі та постмодернізмі. Традиційно позитивізм служив базою для досліджень і домінуючим дискурсом у розумінні та ставленні до осіб з особливими потребами. З позиції позитивізму вважалось, що інвалідність як біологічна властивість індивідів, може бути подолана з допомогою наукового знання завдяки медицині, а саме діагностиці та відповідному лікуванню або протезуванню [3, р. 2]. Вважалось, що навчання дітей з порушеннями розвитку найбільш ефективно здійснюється через підгалузь педагогічної професії – спеціальну освіту. Такий підхід актуалізував потребу у вузькоспеціалізованих учителях, спеціально підготовлених для різних категорій дітей з інвалідністю, спеціалізованих навчальних програмах та спеціальних класах або школах, які надають послуги спеціальної освіти [4, р. 170; 3, р. 2].

Протилежний напрям досліджень пропонує концепція постмодернізму, яка заперечує можливість поширення універсальних знань у будь-якій сфері [4]. Один з основних принципів концепції постмодернізму постулює, що основні

соціальні цінності не повинні піддаватися дослідженням, задля визначення їх ефективності чи популярності. Вони повинні бути оцінені відповідно до того, що є правильним, справедливим і бажаним [5, с. 120].

Постмодерністи стверджують, що спеціальна освіта не створює достатньої бази для навчання осіб з особливими потребами. Така позиція акцентує на концепції справедливості – забезпеченні доступних та ефективних освітніх послуг для усіх учнів. Спеціальна освіта у її сучасному вигляді критикується як така, що не забезпечує умов для реалізації прав і свобод громадян. Дитина з особливими потребами постійно стикається з певними труднощами та потребує уваги, тому що інституційна культура визначає, що ця дитина є за межами нормативної системи [1, с. 4].

XXI століття спонукає до зміни світогляду та сприйняття навколишнього середовища, що, як наслідок, є поштовхом до трансформації традиційної соціально-політичної точки зору на особливі потреби. Так, вважаємо, що визначення ролі інклюзивної освіти та її значення зумовлені її взаємозв'язком зі спеціальною освітою та складними соціополітичними чинниками всередині суспільства. Очевидним є факт, що інклюзивна освіта, перебуваючи на межі тисячоліть повинна перебувати у динамічних трансформаційних процесах, відстоюючи безлічі нерозв'язаних і нових проблем.

Список використаних джерел:

1. Горішна Н. М. Розвиток категорії інклюзивна освіта у філософсько-освітніх концепціях та сучасному науковому дискурсі. *Social Work and Education*. Vol. 7, No. 1. Ternopil-Aberdeen, 2020. pp. 56-64.
2. Швед М. С. Основи інклюзивної освіти. Львів : Український католицький університет, 2015. 360 с.
3. Sailor, W. S. Equity as a basis for inclusive educational systems change. *Australasian Journal of Special Education*, 41(1), 2017. P. 1-17.
4. Skrtic T. M. Disability and democracy: Reconstructing (special) education for postmodernity. New York : Teachers College Press, 1995. 363 p.
5. Sokal A. Fasionable Nonsense: Postmodern Intellectuals' Abuse of Science. New York : Picador USA, 1998. 234 p.

СОРОКІНА Ліна Євгеніївна

*Волинський національний університет ім. Лесі Українки,
канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей*

КОНДРУК Аліна Юріївна

*Волинський національний університет ім. Лесі Українки,
канд. філол. наук, асистент кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей*

ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ

З ДИСЛЕКСИКАМИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Актуальність теми обумовлена зростаючою кількістю дискусій в українському освітньому просторі з такого поняття як дислексія. В англійськомовних країнах поняття дислексії вивчається давно й детально. Проте проблема полягає швидше не у фінансуванні чи багатобюджетних проєктах, хоча напевно і це зіграло не останню роль. Перш за все, на відміну від української мови, англійська вважається не фонетичною мовою, або, як її характеризують дослідники з точки зору орфографії, непрозорою мовою (opaque, less transparent language), в якій вимова та написання слів суттєво різняться. І саме такі мови є найбільш складними для дислексиків. Ми вважаємо, що активне вивчення іноземних мов, в першу чергу англійської, викликало такий зростаючий інтерес до феномену дислексії в Україні.

Що ж таке дислексія? На сьогодні є декілька різних визначень дислексії. Одне з них запропоноване Міжнародною асоціацією дислексії: «Дислексія — це вид специфічного

порушення навчання, який має неврологічну природу. Вона характеризується нездатністю швидко та правильно розпізнавати слова, здійснювати декодування, засвоювати навички правопису. Ці труднощі пов'язані з неповноцінністю фонологічних компонентів мови. Вони мають місце, не зважаючи на збереження інших когнітивних вмінь та повноцінні умови навчання. Як другорядний фактор виникають проблеми розуміння тексту, дефіцит читацького досвіду, що перешкоджає збагаченню словникового запасу та фонових знань» [1]. Під дислексією Британська асоціація дислексії розуміє: «специфічне порушення читання або дислексією називають стан, основним проявом якого є стійка вибіркова нездатність оволодіти навичками читання, не зважаючи на достатній для того рівень інтелектуального (та мовленнєвого) розвитку, відсутність слухового та зорового аналізаторів та наявність оптимальних умов навчання. Головним порушенням при тому є стійка нездатність оволодіти складозлиттям та автоматизованим читанням цілими словами, що часто супроводжується недостатнім розумінням прочитаного» [1].

Загалом дислексія не є медичним діагнозом, а навчальним розладом, що позначає нездатність людини засвоювати, зберігати або узагальнювати нову інформацію внаслідок недостатності або дефектів уваги, пам'яті, логічного мислення тощо.

Вчителі іноземної мови часто не мають достатнього розуміння природи дислексії та труднощів, які вона спричиняє при вивченні іноземної мови, не знайомі з відповідними методиками та методами викладання іноземної мови студентам з дислексією. Тому розробка та підготовка навчальних матеріалів для цієї цільової групи є надзвичайно необхідною та на часі.

Читання чи не найскладніший виклик для дислексиків, тому вчителю варто прочитати текст вголос самому, а діти при цьому мають уважно слідувати. Після цього можна попросити прочитати когось із сильних учнів, і лише згодом, якщо є така потреба, дитину з дислексією [4].

Для того щоб навчити дітей з дислексією гарній англійській вимові, необхідно проводити систему тренувальних вправ на розвиток фонематичного сприйняття та правильної артикуляції фонем англійської мови. Ефективними для усунення такого дефекту будуть регулярні повторення проблемних звуків, схеми, таблиці, флеш-картки з диграфами певних монофтонгів та дифтонгів. Як стверджують фахівці, важливим елементом при створенні таких матеріалів є використання спеціальних шрифтів створених для дислексиків. Фахівці радять скористатися таким сайтом (<https://www.wfonts.com/font/open-dyslexic>) [3].

Для запам'ятовування лексичних одиниць помічним прийомом може бути використання візуального зображення поруч із самим словом, або слова з поділом на склади, а також регулярне повторення лексем. Для того щоб запам'ятати послідовний порядок слів в англійському реченні, можна розташувати слова на окремі карточки та спробувати скласти їх в речення / вислів.

Сучасні гаджети теж можуть стати у пригоді. Запис нових слів на телефон, плеєр, планшет дасть змогу учням-дислексикам затренувати вимову й водночас запам'ятати нову лексику. Для таких фонетично-лексичних вправ можна використати сайт Forvo.com, де можна послухати та завантажити як записи вимови окремих слів, так і цілих висловлювань.

Спеціалісти з дислексії радять не починати опитування з дітей з освітніми проблемами, не використовувати диктанти як

засіб перевірки засвоєння лексики, а також не наполягати на читанні ними текстів вголос.

Працюючи з дислексиком, викладач повинен використовувати гнучкий структурований підхід, якій допоможе конкретному студенту, не очікуючи, що усі навчатимуться однаково.

Список використаних джерел:

1.Reid Gavin Dyslexia: A practitioner's handbook. West Sussex: A John Wiley & Sons, Ltd., Publication, 2009. – 410 p.

2.Ziegler Johannes C., Perry Conrad, Ma-Wyatt Anna, Ladner Diana. Developmental dyslexia indifferent languages: Language-specific or universal? // Journal of Experimental Child Psychology. – Netherlands, 2003. – 26 p.

3.Иголкина Н.И., Матвеева Е.Е. О выборе методических приёмов при обучении английскому языку обучающихся дислексией // Инклюзивное иноязычное образование сегодня: проблемы и решения: Сборник статей по итогам V Международной научно-практической конференции (26 апреля 2019 г.). – М.: Белый ветер, 2019. – С.50 – 56.

4.Українська Олена: Рекомендації викладачам англійської і не тільки. <https://grade.ua/uk/blog/what-english-teachers-should-know-about-dyslexia/>

СУПРУН Майя Володимирівна

*Волинський національний університет ім. Лесі Українки,
канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов
гуманітарних спеціальностей*

ІНКЛЮЗІЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ ТА СЛУХУ

Актуальність теми дослідження обумовлена реаліями сьогодення, які вимагають, щоб студенти з особливими освітніми проблемами вивчали іноземну мову й активно використовували її у процесі навчання.

Модернізація освітньої системи, розвиток інклюзивного підходу до навчання вимагають перегляду та пошуку нових рішень щодо навчання іноземної мови на різних рівнях. Студенти з особливими освітніми потребами мають різні здібності і можливості, але всі бажають, щоб їхні відмінності поважали, щоб їх розуміли і цінували як викладачі, так й інші студенти. Таким чином, викладач, зокрема іноземної мови, має бути обізнаний із можливими проявами відмінностей у навчанні та поведінці студентів, усвідомлювати особливості кожної категорії й адаптувати методику навчання.

Провідним принципом інклюзивного середовища є можливість пристосовуватися до індивідуальних потреб різних категорій дітей за рахунок структурно-функціональної, змістовної та технологічної модернізації освітньої системи закладу,

здійснення індивідуального підходу, гуманних стосунків з кожною дитиною [1].

Слушною є позиція С. Чиж щодо необхідності спрямування навчання іноземних мов учнями з особливими потребами на формування вмінь мовленнєвої поведінки в ситуаціях, що відображають комунікативну діяльність у її незмінних, природних формах [3, с. 149].

Сенсорні порушення вважаються нечастими розладами. Однак наявність лише одного такого студента в групі вже потребує особливої уваги викладача, внесення різноманітних змін у перебіг навчального процесу та застосування відповідних підходів. Важливо звернути увагу на студентів, у яких втрата слуху часткова (від слабкої до тяжкої), оскільки їм легше навчатися в інклюзивних групах за умови надання незначних підтримок. Для цього дуже важливо, щоб викладачі розуміли природу порушень слуху і знали, як задовольнити пов'язані з цими станами особливі освітні потреби. Важливість оволодіння мовленням і його застосування для розвитку когнітивних здібностей і нових здобутків у сфері навчання є беззаперечною. Втрата слуху, навіть у легкій формі, суттєво впливає на загальні здібності. Це спричиняє проблеми в навчанні, особливо під час виконання завдань, де потрібно багато читати й писати.

С. Тимофєєвою [2] цілком слушно визначено особливості навчання іноземної (англійської) мови людей із порушеннями слуху, зору, розладами уваги й мовлення. Так, дітям із порушенням слуху, з розладом уваги й мовлення краще вводити новий матеріал, використовуючи наочність: кольорові малюнки, презентації, електронні завдання, невеликі схеми, опорні таблиці, тексти у вигляді коміксів. Для закріплення нової лексики можна

використовувати різноманітні вправи: скласти слова з літер, вставити пропущені літери в слова, слова – у речення. Домашнім завданням доцільно давати картки зі словами та пропонувати презентації для повторення вивченої на занятті лексики. Великим успіхом користуються різноманітні відеоуроки. Використання інтерактивних презентацій у Power Point дозволяє яскраво й наочно презентувати всі навчальні теми, навіть ті, які, на перший погляд, є нудними для вивчення, а також розвинути й проконтролювати навички аудіювання, читання з різними стратегіями, відпрацювати, закріпити й удосконалити лексико-граматичний матеріал, перевірити себе самостійно й виправити помилки, що є важливим для дітей із ДЦП, які пишуть повільно й нерозбірливо.

Щодо роботи з студентами з легкими порушеннями слуху та з помірними мовленнєвими розладами варто здійснювати розвиток їхнього фонетико-фонематичного сприймання за допомогою таких форм, методів та прийомів: 1) ігор на відгадування звуку, який вимовляється, по губах; 2) ігор та вправ на диференціацію схожих приголосних та довгих/коротких голосних звуків у словах; 3) написання слів, які мають складну орфографію, за зразком, пояснення їх значення, розвитку мовлення шляхом складання речень із цими словами; 4) створення лінгвістичних навчальних казок, у яких мова ведеться про слова, значення яких змінюється від однієї літери; 5) використання артикуляційної, дихальної гімнастики.

Потрібно зазначити, що у студентів з вадами слуху продуктивність мимовільного запам'ятовування вища ніж довільного. Тому при навчанні таких дітей слід, з одного боку, домагатись якомога більше повторень, а з іншого –

використовувати різноманітні мнемонічні прийоми, зокрема такі, що спираються на наочність, заучування слів у реченнях, ігри тощо.

Потрібно не забувати про те, що увага у таких студентів нестійка: вони не можуть протягом тривалого часу займатись одним видом діяльності, тому на занятті варто постійно змінювати форми роботи і навчальний матеріал.

Коли йдеться про порушення зору, то мається на увазі втрата зору, навіть у випадках, коли особа носить лінзи. Природа втрати зору і її рівень значно відрізняються, тому для ефективного навчання кожен з студентів може потребувати індивідуальних адаптацій навчальних матеріалів і диференційованого викладання. Інклюзивне навчання для студентів з порушеннями зору - найбільш прийнятна форма навчання. Викладачі, які працюють із цими студентами, мають розуміти природу труднощів конкретного студента, щоб дібрати відповідні підходи для їх усунення. Серед науковців і практиків і досі тривають дебати щодо освітнього середовища, у якому було б найкраще надавати послуги студентам із сенсорними порушеннями.

Студентам із порушеннями зору краще вводити новий матеріал на слух. Необхідно промовляти фрази декілька разів. Це може бути робота хором (разом із викладачем), а потім повторення за ним. Під час роботи з такими студентами можна використовувати аудіотексти, пісні, лічилки та римівки англійською мовою.

Варто познайомити з методами, які актуальні для використання у вивченні англійської мови зі слабозорими студентами:

- фільми, відео

Можна дивитися інтерв'ю улюблених акторів і актрис. Варто готувати приклади рідною та англійською мовами.

- **пісні**

Необхідно зробити наголос на прослуховуванні англійських пісень.

- **аудіо книга**

Слухати аудіо книгу краще невеликими частинами, розділами або ж навіть по кілька хвилин.

Що стосується викладачів іноземних мов, які працюють із студентами з особливими потребами, ми вважаємо, що їх треба навчати того, як ефективно застосовувати специфічні форми, методи та прийоми навчання іноземної мови студентів з особливими освітніми потребами. Крім того, варто не забувати про використання нових інформаційних технологій у навчанні, невербальних засобів спілкування, наочних, словесних та практичних методів навчання іноземної мови, різних видів дидактичних ігор (зокрема мовленнєвих), проведення нетрадиційних уроків тощо. Зазначимо, що навчання, виховання та розвиток студентів з особливими потребами необхідно здійснювати на основі складання індивідуальних планів та програм.

Список використаних джерел:

1. Зубарева Т. Г. Компетентностно-ориентированное повышение квалификации специалистов по созданию инклюзивной образовательной среды. Автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук. Курский государственный университет. Курск. 2009.

2. Тимофеева С. В. Коррекционная направленность уроков английского языка для детей с ограниченными возможностями здоровья. URL: <https://infourok.ru/masterklasskorrekcionnayanapravlenost-urokov-angliyskogo-yazika-dlyadetey-s-ogranichennimi-vozmozhnostyami-zdorovya782629.html>

3. Чиж С. Г. Інтерактивні шляхи реалізації комунікативного підходу до вивчення іноземної мови дітьми з особливими потребами. URL : http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_75/part_3/32.pdf

ЮРЧИК Ольга

*Луцька загальноосвітня школа I-III ступенів №2,
вчитель-практик*

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Поняття інклюзивна освіта - є актуальним в сучасному світі, воно передбачає соціалізацію і навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Правильно організоване навчальне середовище сприяє максимальній адаптації дитини серед однолітків, а також ефективному засвоєнню навчального матеріалу. При вивченні іноземної мови дітьми з ООП варто знати різноманітні методи і прийоми роботи:

- повага до різноманіття учнів і усвідомлення того, що кожна дитина має виняткові здібності та інтереси, налаштовує на позитивний результат навчання. Підтримка вчителя є важливою для кожного учня.

- диференційоване викладання, що передбачає використання різнорівневих завдань допоможе досягти бажаних результатів;

- індивідуальний план навчання, впровадження програми розвитку відповідно до унікальних особливостей дітей та розширення пізнавальних можливостей кожного учня для засвоєння необхідного обсягу матеріалу:

- вміння працювати в команді(залучення психологів, логопедів, батьків щоб налагодити успішний процес отримання знань);

- застосування формувального оцінювання аби підвищити мотивацію та ефективність навчання, розробка індивідуальних способів перевірки знань;

- засоби отримання інформації повинні бути зрозумілими та доступними, адаптованими для розуміння;

Працюючи з дітьми з психічними та інтелектуальними порушеннями викладачу слід бути гнучким, використовувати сучасні технології, а також вміти інтегрувати нестандартні підходи:

- прості чіткі інструкції допомагають краще зрозуміти матеріал;

- візуалізація завдань сприяє концентрації уваги(плакати, схеми, таблиці);

- слова і речення розташовані у певній послідовності запам'ятовуються краще такими дітьми, оскільки, вони мають схильність до впорядковування інформації;

- візуальна підтримка послідовності дій у вигляді піктограм або малюнків(при складанні розповіді);

- робота в парах, групах, відповідно до рівня підготовки учнів(розігрування діалогів, створення проектів) об'єднує дітей навколо досягнення спільної мети;

- вдосконалювати когнітивні здібності(увагу, сприйняття, мовлення, мислення) можна за допомогою інтелектуальних ігор та кросвордів;

- покращення дрібної моторики - один з аспектів успішного інтелектуального розвитку, що допомагає через вдосконалення рухової активності концентрувати увагу на навчанні(пальчикові ігри, моделювання, ігри з м'ячем при вивченні слів);

Діти з порушеннями зору отримують інформацію переважно за допомогою слуху, дотику і в деякій мірі зору, тому під час уроків важливо :

- часто змінювати види діяльності щоб уникати перевтоми та залучати усі види аналізаторів для кращого засвоєння інформації;

- користуватися збільшеними форматами посібників та лупами з червоною лінією щоб дитина бачила який рядок потрібно читати. Виправданим є використання посібників видрукованих шрифтом Брайля;

- слухати аудіо записи та заохочувати повторювати матеріал разом з іншими дітьми;

- використовувати об'ємні засоби, такі як муляжі фруктів або тварин для розвитку тактильної пам'яті;

- стежити за освітленням та розташуванням парт у класі. Учням з порушеннями зору варто сидіти за першими партами;

Учні з порушеннями слуху краще засвоюють матеріал, якщо освітнє середовище організоване наступним чином:

- вчитель подає матеріал чітко і без надмірної артикуляції голосом звичної звучності і вживаючи висловлювання звичайної складності без спрощування;

- учням краще знаходитися безпосередньо біля джерела отримання інформації;

- субтитри(при перегляді відеоінформації, прослуховуванні пісні або чанта) та візуальні підкріплення(картки, слайди, плакати, схеми) допоможуть краще зрозуміти та запам'ятати матеріал;

- інтерактивні ігри, тестові завдання на онлайн-сервісах підвищують інтерес та мотивацію до навчання;

- руханки з відео супроводом знімають напругу і налаштовують на позитив;

- метод асоціативних символів(МАС) допомагає краще запам'ятати слова та речення, уроки проходять у невимушеній ігровій формі Ігрова діяльність є провідною при роботі з молодшими школярами;

Створення інклюзивного середовища, яке сприятиме ефективному засвоєнню матеріалу на заняттях з іноземної мови, потребує розумних та виважених кроків. Отже, потрібно скласти план та перелік тем, які діти повинні опанувати, визначити методи та підібрати завдання, що допоможуть засвоїти матеріал. Покрокові адаптовані інструкції, скорочення обсягу навчального матеріалу та певні алгоритми дій будуть корисними для того, щоб діти з ООП засвоювали ті ж самі теми і в тому ж обсязі, що і однокласники. Вчителеві потрібно гнучко ставитися до часу виконання вправ, а також чітко усвідомлювати кінцеву мету навчання, використовуючи різні засоби для її досягнення.

Диференційовані завдання допоможуть опанувати матеріал на різних рівнях складності. Формувальне оцінювання спонукає учнів бути активними учасниками процесу навчання, а зворотній зв'язок – ефективно коригувати процес вивчення матеріалу відповідно до поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Грінченко Б. Інклюзивна освіта - Міністерство освіти і науки України.-Київ-2019 “ Україна”,-300с. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyzivne-navchannya>
2. Вебінари - інклюзивна освіта на сайті проекту - На Урок. Зайцева Світлана – Як навчати дитину з ООП: теорія, практика, інновації.[Електронний ресурс]Режим доступу:
<https://naurok.com.ua/upgrade/vebinari-po-inklyuzyvniy-osviti>
3. Навчання дітей з ООП: адаптація та модифікація навчальних програм.[Електронний ресурс]Режим доступу:
<https://briolight.com/modifikatsia-ta-adaptatsiya-navchalnih-program-dlya-ditej-z-oor/>
4. Онлайн програма підвищення кваліфікації з організації інклюзії.[Електронний ресурс]Режим доступу:
<https://nus.org.ua/news/onlain-programa-pidvyshhennya-kvalifikatsiyi-z-organizatsiyi-inklyuziyi/>

ЯЦИШИН Наталія Пилипівна

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
канд. пед.наук, доцент кафедри іноземних
мов гуманітарних спеціальностей*

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Українська освіта продовжує декларувати реформи, які є спрямованими на інклюзію освітньої системи держави в глобальний прогресивний і демократичний освітній простір.

Інклюзивне навчання — система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахуванні багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

Інклюзивне освітнє середовище — сукупність умов, способів і засобів для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб і можливостей.

Інклюзивна освіта – це створення в спільному просторі особливого підходу до навчання людей з особливими освітніми потребами. Цей підхід передбачає додаткові елементи навчального процесу – індивідуальний план розвитку, спеціально облаштоване місце та належні умови для осіб з особливими потребами.

Особа з особливими освітніми потребами – особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту. Жодна

особа не має відчувати себе іншою та виключеною з освітніх, культурних і соціальних процесів – це головне завдання інклюзії.

Серед чинників успішної інклюзії виділяємо:

- студентську спільноту (має бути толерантною до інаковості);
- викладачі (окрім майстерності викладання повинні поділяти ідею толерантного ставлення до інаковості і мають впроваджувати цю ідею у студентську спільноту, розвиваючи інклюзивне навчання і толерантне ставлення);

- соціальна інклюзія (має бути у суспільстві, адже в окремій установі дуже важко впроваджувати її);

- студентська спільнота (формування толерантності; розвиток ненасильницького спілкування; розвиток соціальної взаємодії) [1].

Як висновок, виокремлюється ще одна компетентність викладача іноземної мови ВНЗ, інклюзивна – врахування освітніх потреб студентів з тією чи іншою вадою, забезпечення їхньої адаптації та морально-психологічного клімату та умов для вивчення дисципліни.

Цікавим є досвід впровадження інклюзії у Київському національному університеті імені Т.Шевченка та Університеті «Україна». Так, П. М. Таланчук наголошуючи на необхідності впровадження наскрізного навчання та виховання, зазначає, що стратегічним завданням освіти є оцінювання інтелекту, здібностей та можливостей кожної дитини (людини) і створення таких умов навчання та виховання, які б допомагали максимально ефективно реалізуватися кожній особистості. Найповніше це завдання може бути виконано шляхом планування й здійснення неперервної освіти людини з раннього віку [1].

З особистого досвіду викладача, на даний момент у групі 22 спеціальності «Право» маю студента з вадами зору. Досить складно було мені як викладачу знайти ті методи та форми роботи, аби зацікавити студента, допомогти у вивченні. Саме педагогічний супровід відіграє величезну роль та передбачає індивідуальний підхід.

Вирішальна роль в університеті інклюзивного типу відводиться саме особистості викладача. Проблемою університетів є те, що викладачі профільних дисциплін, як правило, не мають дефектологічної і психологічної підготовки, а технології викладання навчальних дисциплін суттєво відрізняються відповідно до особливостей сприйняття студентами навчального матеріалу. Тому важливою запорукою успішної інклюзії студентів із інвалідністю є спеціальна підготовка викладачів до роботи в інтегрованих групах, яка передбачає ознайомлення з функціональними відмінностями, особливостями розвитку студентів різних нозологій та сприйняття ними навчального матеріалу, методиками викладання їм навчальних дисциплін та кращим світовим досвідом інклюзії таких студентів. Для забезпечення ефективної роботи викладачів в інклюзії необхідно організувати постійно діючий семінар для підвищення їх кваліфікації.

Дуже ефективною практикою є забезпечення супроводу студентів з інвалідністю за допомогою тьюторів (студентів старших курсів, закріплених за студентами з інвалідністю молодших курсів) та фахівців із соціальної роботи. Відповідно має бути створена школа тьюторів (координаторів, записувачів, супроводжувачів, перекладачів жестової мови), які надалі здійснюватимуть повсякденну підтримку студентів з інвалідністю.

Тьютор надає індивідуальні консультації студенту та його родині щодо проблемних ситуацій, які виникають в освітньому процесі. Але це, звісно, додаткове фінансування, яке на даний час організувати є досить проблемно.

Щодо системи оцінювання, то дана проблема оцінювання знань студентів з інвалідністю зазнала суттєвого реформування та набула більшої об'єктивності. Раніше існувала неформальна традиція присуджувати вищі оцінки студентам з інвалідністю «з симпатією», зараз, коли студенти почуваються рівноцінними людьми, така необхідність і традиція пішли назавжди. Студенти з інвалідністю свідомо відмовляються від будь-яких привілеїв під час оцінювання знань. Більшість із них, демонструють навіть вищі знання, ніж нормотипові студенти.

Варто зазначити, що спокуса викладача підвищити оцінку є цілком реальною і спирається на наступні фактори:

- викладач, розуміючи, що навантаження на студента з інвалідністю часто не відповідають його можливостям, або ж темпу засвоєння інформації, йде на поступки;

- викладач відчуває жалість, яка формує співзалежну поведінку у студента, закріплює моделі поведінки на маніпуляції своєю інвалідністю. Жалість позбавляє якості майбутнього життя та самостійності;

- неприйняття або нерозуміння викладачем інвалідності тощо [1].

Хочу звернути увагу на студентів із вадами зору, оскільки, як зазначала вище, в одній із груп маю практику такого спілкування. Розглядаючи особливості студентів з інвалідністю по зору, необхідно зважати на час настання сліпоты. Також психічний розвиток сліпої чи слабозорої особи має свої особливості. Головна

відмінність слабозорих від незрячих: зоровий аналізатор залишається основним джерелом сприйняття інформації про навколишній світ і може використовуватися як провідний у навчальній, професійній та інших видах діяльності. Незрячі особи не можуть безпосередньо сприймати візуальні й просторові ознаки об'єктів і явищ навколишньої дійсності, що серйозно збіднює їх чуттєвий досвід, ускладнює орієнтування в просторі, перешкоджає образному мисленню. Це також негативно впливає на формування моторно-рухової сфери людини.

У разі слабозорості, пов'язаної із захворюванням центральної нервової системи, серед додаткових порушень розумового розвитку спостерігається зниження рівня логічної пам'яті, страждає усвідомлене запам'ятовування.

Найбільш значущою проблемою для даної категорії є обмеження здібності до орієнтації — здібності орієнтуватися в часі і просторі. Це виявляється в порушеннях точності рухів, їх цілеспрямованості, координації. Часто таким людям властива нерішучість, страх, залежність від близьких. а також: принциповість, справедливість, високий рівень моральних вимог до себе й оточуючих. Незрячим людям характерні загострена чутливість до зауважень, посилена незадоволеність собою, своїм зовнішнім виглядом.

На розвитку вищих форм пізнавальної діяльності (логічного мислення, мови, довільного запам'ятовування, цілеспрямованої уваги) сліпота, по суті, не відображається. Іноді спостерігається деяке відставання у розумінні слів з конкретним значенням.

За С. Місяк [1], основними проблемами, які гальмують процес інтеграції осіб з особливими освітніми потребами у ЗВО є:

недостатня кількість фахівців для роботи із студентами з особливими освітніми потребами;

– відсутність підготовки фахівців: психологів, реабілітологів, соціальних працівників для роботи з такою категорією молоді в системі освіти;

– терміни навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах середньої та вищої освіти за державним стандартом не дають змоги оволодіти необхідним рівнем знань;

– відсутність системи перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів для ЗВО щодо навчання студентів з особливими освітніми потребами;

– неврахування медичного стажу для медичних працівників, що працюють у ЗВО;

– недостатнє матеріально-технічне забезпечення ЗВО;

– обмежене фінансування медичного, соціального та психологічного супроводу навчального процесу осіб з інвалідністю;

– відсутність нормативно-законодавчої бази освіти осіб з інвалідністю у ЗВО;

– відсутність взаємодії міністерств освіти, охорони здоров'я, праці та соціальної політики, державного комітету у справах сім'ї та молоді в питаннях освіти й реабілітації осіб з інвалідністю, причиною чого є різні джерела фінансування.

Варто зазначити, що є і безліч проблем, з якими стикаються саме і студенти. За нашими спостереженнями в процесі викладання на юридичному та педагогічному факультетах, основними є: труднощі у сприйнятті навчального матеріалу, невпевненість у своїх силах, порушення функцій концентрації уваги, вади, які заважають сприймати матеріал.

Особливо гостро постає проблема роботи зі студентами з особливими потребами у період дистанційного навчання. Загалом, варто зазначити, що нікому достеменно невідомо, чи зможе інклюзія в довготерміновій перспективі співіснувати з дистанційним навчанням. Онлайн-навчання спричинює значні обмеження у соціальному житті — у спілкуванні з однолітками, прогулянках, залицяннях, — які спричинюють проблеми у сфері ідентифікації себе з групою та проблеми визнання.

У цьому контексті надзвичайно цікавими є результати дослідження доктора психологічних наук, професора кафедри психології розвитку КНУ імені Тараса Шевченка Мілютіної Катерини Леонідівни щодо психологічної готовності спеціаліста до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. «Учасники освітнього процесу несвідомо перешкоджають адекватній реалізації принципів інклюзивної освіти не лише через нестачу коштів на обладнання безбар'єрного середовища, посібників та методик навчання, а й через сумніви у доцільності впровадження інклюзії. Ставлення до дорослих, які належать до інших соціальних меншин або мають особливі потреби також є неоднозначним і не завжди сприяє створенню нормального психологічного мікроклімату у трудових колективах та інших спільнотах. Тому дослідження толерантного та інтолерантного ставлення учасників освітнього процесу до інклюзивних спільнот набуває особливої актуальності [1].

У грудні 2009 року Україна ратифікувала основні міжнародні документи у сфері забезпечення прав дітей згідно зі світовими стандартами освіти, соціального захисту та охорони здоров'я. Передусім йдеться про статтю 24 Конвенції ООН про права людей з обмеженими фізичними можливостями, в якій визначено

обов'язок держави щодо реалізації інклюзивної моделі освіти, тобто створення такого предметно-просторового спеціального середовища, яке б дало змогу всім дітям бути однаково рівними учасниками навчального процесу в єдиному освітньому просторі відповідно до їхніх особливостей, потреб і можливостей.

Університетська спільнота все більше і більше зосереджує увагу на впровадженні технологічних, інженерних, організаційних, методичних інновацій в сфері інклюзивної освіти в питаннях підвищення якості освіти осіб з особливими потребами, визначення форм, методів викладацької роботи відповідно до особливостей спеціальності.

Сьогодні Україна стикається з проблемою формалізованого або просто задекларованого впровадження принципів інклюзивної освіти. Аналіз останніх досліджень в галузі інклюзивної освіти переконливо свідчить, що існує чимало проблем, які можна згрупувати таким чином:

1. Загальний нижчий рівень наукових досягнень випускників з інвалідністю порівняно з нормотиповими студентами.

2. Невідповідність між технічними та освітніми аспектами навчальних закладів і потребами студентів з інвалідністю.

3. Погана психологічна та методична готовність науково-педагогічного персоналу до роботи зі студентами з тяжкими формами інвалідності.

Рішеннями таких проблем можуть бути: організація курсів та тренінгів підвищення кваліфікації викладачів університетів для підготовки до роботи з такими студентами; обмін досвідом, вивчення досвіду зарубіжних країн; пристосування цілей, технологій, форм та методів до потреб осіб з інвалідністю.

5 липня 2017 року Президент України підписав ухвалений 23 травня цього ж року Закон «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг».

5 вересня 2017 року було прийнято новий Закон України «Про освіту». З того часу діти з особливими освітніми потребами мають повне право здобувати освіту в усіх навчальних закладах, зокрема й безоплатно в державних та комунальних [2].

Українські педагоги та міжнародні експерти зазначають, що в питанні розвитку інклюзивного навчання Україна зробила потужний крок вперед. У 2015/2016 навчальному році в інклюзивних класах навчалися 2720 дітей з особливими освітніми потребами (ООП), тобто лише 5,8% від загальної кількості дітей з ООП.

Станом на 1 січня 2020 року в інклюзивних класах навчається 19345 учнів із особливими освітніми потребами. Ця кількість у 7 разів перевищує дані п'ятирічної давнини. На початок 2020 року в Україні створено 13782 інклюзивні класи. Так, у 2019/2020 навчальному році 35% від загальної кількості закладів загальної середньої освіти організували інклюзивне навчання.

У закладах дошкільної освіти станом на 1 січня 2020 року здобувають освіту 4681 вихованців із особливими освітніми потребами. Також із 2019/2020 навчального року інклюзивне навчання запроваджено в закладах професійної, професійно-технічної та вищої освіти, де інклюзивно навчаються 1312 здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.

Станом на травень 2020 року створено та працює 627 інклюзивно-ресурсних центрів. Інклюзивно-ресурсні центри є у

всіх областях України, тож діти з особливими освітніми потребами та їхні батьки можуть отримати відповідні послуги за місцем проживання [2].

Завданнями інклюзивно-ресурсні центрів є:

1) проводити комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини;

2) надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги;

3) забезпечувати системний та кваліфікований супровід дитини з особливими освітніми потребами.

Сучасна педагогічна наука активно займається питаннями реформування освіти, зокрема в сфері поширення та імплементації ідей інклюзії. Особливості, аспекти й проблеми реформування національної освіти висвітлюються в працях Л. Гриневич, В. Громова, В. Кременя, Н. Ничкало, О. Топузова, В. Радкевич, С. Сисоєвої та ін.

Питаннями інклюзивної освіти займаються вітчизняні та зарубіжні теоретики й практики: І. Кузава, Л. Петушкова, А. Колупаєва, С. Миронова, О. Будник, Н. Матвєєва, О. Волошина, Н. Дмітренко, А. De Boer, В. Aberу, R. Ticha, D. Mitchell, A. Soorenian, C. Rietveld, M. Gokdere. Дослідження негативних і позитивних факторів прихованого навчального плану проводили Ch. M. Rietveld, M A Alsubaie, J. Anyon, B. Myles, L. W. Dickerson, E. Efthymiou, D. Tor.

Питання впровадження ідей та принципів освітньої інклюзії цікавлять Г. Давиденко (західно-європейський досвід), Н. Лалак (вітчизняні особливості підготовки педагогів), Л. Миськів (принципи інклюзивної освіти як моделі соціалізації), О. Казачінер (інклюзивна компетентність

вчителів іноземної мови), А. Hodkinson (проблеми запровадження інклюзії в британській освітній системі), Т. Korsgaard (континентальний підхід).

На нашу думку, інклюзивна модель освіти передбачає розв'язання ряду завдань:

- налагодження навчально-виховного процесу, який би задовольняв освітні та соціальні потреби всіх дітей;

- організація командного підходу у вихованні та навчанні дітей, який передбачає залучення вчителів-предметників, спеціальних педагогів, батьків, різнопрофільних спеціалістів, дирекції;

- розроблення системи надання спеціальних освітніх і фахових послуг для дітей з особливими освітніми потребами;

- створення позитивного клімату у шкільному середовищі та поза його межами, нульова толерація булінгу;

- визнання факту, що інклюзивне навчання передбачає додаткові ресурси, необхідні для забезпечення особливих освітніх потреб дитини [3].

Впровадженню ідей та принципів інклюзивної освіти в процесі вивчення іноземної мови покликані сприяти такі компетентності:

- спілкування іноземними мовами (уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів);

- інформаційно-цифрова компетентність (інформаційна й медіа-грамотність, впевнене застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки,

обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні);

– соціальна та громадянська компетентності (форми поведінки, потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському та приватному житті, уміння співпрацювати, досягати компромісів, попереджати і розв'язувати конфлікти, повага до закону, дотримання прав людини і підтримка соціокультурного різноманіття) [3].

Інклюзивна освіта базується на міжнародно визначених принципах:

– самоцінності людини незалежно від її можливостей, здібностей і досягнень;

– здатності кожної людини відчувати та думати;

– права кожної людини бути почутою та на спілкування;

– підтримки та взаємодії з однолітками;

– реальних взаємостосунків;

– задоволення індивідуальних освітніх потреб кожної дитини;

– адаптації освітньої та інших систем до потреб дитини, а не навпаки;

– визнання спроможності до навчання кожної дитини та, відповідно, необхідність створення суспільством відповідних умов для цього;

– залучення батьків та родини як рівноправних партнерів та перших вчителів своїх дітей до навчального процесу;

– мультикомандного підходу у навчанні та вихованні дітей, що передбачає залучення педагогів, батьків та спеціалістів;

– відповідності рівня складності завдань здібностям дитини;

– рівного доступу до навчання в загальноосвітніх закладах та отримання якісної освіти кожною дитиною за місцем проживання.

Таким чином, інклюзивне навчання усуває бар'єри в системі освіти та системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами; зростає залученість батьків до процесу навчання; діти з особливими освітніми потребами отримують можливість соціалізації, розвитку своїх інтересів і талантів і подальшої інтеграції в суспільство, вступу до професійних і вищих закладів освіти. Бо інклюзія – це коли важливий кожен.

Список використаних джерел:

1. Соціалізація молоді з особливими освітніми потребами: кращі практики: метод. посіб. / Базиленко А.,Таланчук І., Давиденко Г. та ін.; за загальною редакцією А. Базиленко. — К.: Талком, 2020. — 128 с.

2.Інклюзивне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>

3.Сидорів С. Курсові проекти з методики викладання англійської мови як засіб поширення принципів інклюзивної освіти в співзвуччі з ідеями НУШ [Електронний ресурс]. –

Режим доступу :

https://www.researchgate.net/publication/339135701_Kursovi_proekti_z_Metodiki_Vikladanna_Anglijskoi_Movi_ak_zasib_posirennia_principiv_inkluzivnoi_osviti_v_spivzvucci_z_ideami_NUS

4.Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: науково-методич. зб. до Всеукр. науково-практич. конференції в рамках реалізації проекту «Створення ресурсних центрів для батьків дітей з особливими освітніми потребами» за підтримки

програми IBPP — TACIS Європейської комісії / За ред.: Засенка В. В.— докт. пед. наук, член-кор. АПН України, заст. дир-ра Ін-ту спец. педагогіки АПН України; Софій Н. З. — дир-ра Всеукр. фонду «Крок за кроком» / Всеукр. Фонд «Крок за кроком». — К.: ФОП Придатченко П. М., 2007. — 180 с.

5. Education Inclusive [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.education-inclusive.com/>

РОЗДІЛ II.

БЛАГОВІРНА У.

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
студентка 4 курсу факультету іноземної філології*

Науковий керівник:– канд. філолог. наук, доцентка кафедри
англійської філології **ГАЛАПЧУК-ТАРНАВСЬКА О. М.**

ТРУДНОЩІ ПОШИРЕННЯ ПРИНЦИПІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Успішна реалізація інклюзивної освіти є комплексним питанням. Усе більше молодих людей отримують диплом про завершення середньої освіти, отже зростає потреба до інклюзивної практики у вищих навчальних закладах. Багато молодих людей потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення їхнього права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі у житті громади. Для сучасного етапу розвитку України, що має на меті формування свідомої громади та інтеграцію держави у систему правових, ідеологічних, культурних та інших зв'язків і стосунків, що діють на світовій арені, ключовим є створення високоякісного навчального середовища. Дослідження є спробою розуміння специфіки імплементації принципів інклюзивної освіти у вищих навчальних закладах.

Актуальність наукової розвідки зумовлена пріоритетним місцем якісної освіти в картині світу будь-якої етнокультурної спільноти (у тому числі й української), а також застосуванням інклюзивного підходу як базового в сучасній педагогіці НУШ, що дозволяє комплексно вирішувати численні проблеми, пов'язані з навчально-виховним процесом.

Мета розвідки полягає у виявленні характеристик інклюзивної освіти, проаналізувати можливі труднощі, з якими сьогодні стикаються студенти з особливими потребами та без.

За визначенням, яке дають Н. Софій та Н. Найда, «інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема, дитини з особливостями психофізичного розвитку, в умовах загальноосвітнього закладу [1]. Освіта має стати всеохоплюючою, доступною для всіх, незалежно від віку, національності, мови, походження, особливостей розвитку. Саме на ці та багато інших питань і була покликана відповісти інклюзивна освіта ще в середині минулого століття [2].

Більшість установ не є пристосованими, а також не беруть участі в підтримці студентів з особливими освітніми потребами (далі – ООП). Існують чітко сформульовані зв'язки між побудованим навчальним середовищем та бар'єрами для навчання та соціалізації осіб з ООП. Доречним прикладом є відсутність пандусів та ліфтів відповідної площі в корпусах та бібліотеках, доступу до вбиралень, що унеможливує пересування територією університету. Студенти з інвалідністю також стикаються з

проблемою переповненості аудиторій, нестачі доступних місць для сидіння та поганої акустики, достатнього освітлення. Адміністративні труднощі в процедурах реєстрації також запобігають також запобігають академічній доступності. Труднощі в навчанні в основному спричинені недостатньою доступністю навчальних матеріалів: дрібний шрифт, тихий звук, неконтрастні презентації. Мусимо також виділити соціальні труднощі у вигляді неможливості отримати персонального помічника та упередженого ставлення студентів та викладачів, що спричинено низьким рівнем толерантності громади. Установи можуть продемонструвати свою зацікавленість до забезпечення рівності у сфері освіти через розгляд скарг від людей з особливими потребами, таким чином підвищуючи проінформованість та задоволеність, пов'язану з розвитком інклюзивної культури та недискримінаційного середовища, а також прийняттям конкретних ініціатив. Орієнтація та перейняття досвіду у європейських країн може значно вплинути на досягнення поставлених цілей у галузі освіти. Так, наприклад, Італія посідає чільне місце у впровадженні ідей інтегрованого та інклюзивного навчання, оскільки однією з перших серед європейських країн визнала інтегроване та інклюзивне навчання найприйнятнішою формою здобуття ними освіти. За визначенням директора Департаменту Національних досліджень в галузі освітніх інновацій в Італії П. Тортора, Італія стала лабораторією для всього світу, оскільки саме латинська культура орієнтована на визнання автономності та гідності кожної людини” [3].

Отже, створення рівних умов та впровадження недискримінаційного підходу для всіх студентів може якісно покращити навчальний процес для усіх здобувачів освіти та

створити недискримінаційне інклюзивне середовище. Саме інтегроване навчання, новітні підходи та створення комфортного середовища сприятимуть розвитку європейських стандартів в Україні. Інклюзивна освіта вимагає радикальних змін від установ. Вона передбачає істотні зміни в культурі, політиці і діяльності всіх учасників навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління:). [навч.-метод. посіб.], К., 2007 – 128 с.].
2. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>
3. Лещинская Т.Л. Организация и содержание коррекционно-поддерживающих занятий / Интегрированное обучение и воспитание в условиях общеобразовательных учреждений. – Минск, 1998. – С. 61-77

ПТАШНИК Ю.

*Волинський національний університет імені Лесі Українки,
студентка 7 курсу факультету іноземної філології*

Науковий керівник:– канд. філолог. наук, доцентка кафедри
англійської філології **ГАЛАПЧУК-ТАРНАВСЬКА О. М.**

ЛЕГО-КОНСТРУЮВАННЯ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИ НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НУШ

Концепція Нової української школи передбачає використання в освітньому процесі ігрових конструкторів ЛЕГО. Робота з конструктором ЛЕГО дає можливість молодшим школярам у формі пізнавальної гри дізнатися багато важливих ідей і розвинути необхідні навички [1].

Метою нашого дослідження є аналіз використання ЛЕГО-конструктора при вивченні англійської мови учнями з особливими освітніми потребами (далі – ООП), розвиток їхніх вмінь та навичок у предметно-ігровому середовищі навчання методом використання ЛЕГО-кубиків у різних формах роботи та на різних етапах засвоєння знань.

ЛЕГО – одна з відомих і поширених на сьогодні педагогічних систем, що використовує моделі реального світу і навчальне середовище. Основним принципом навчання є принцип «Навчання через дію» – діти отримують знання в процесі побудови та дослідження моделей з конструктора [2].

За допомогою цього конструктора можна складати міні-розповіді на різні теми. Так, при вивченні розділу *About myself* вчитель робить позначення – надає кожному кольору цеглинки, про що необхідно розповісти. Наприклад, синя – ім'я, зелена – вік, жовта – звідки ти родом, оранжева – дата дня народження, рожева – улюблений колір (тваринка, пора року, їжа), фіолетова – що вмієш робити і т.д. Питання вчитель підбирає відповідно до віку учнів, а також їхніх освітніх потреб та можливостей. Метою використання ЛЕГО в даному випадку є розвивати пам'ять, увагу, пізнавальний інтерес та дрібну моторику. Для учнів з ООП вчитель може підготувати початок речень, вивести їх на екран у відповідному до кубиків кольору. Якщо дитині важко прочитати ці речення, вчитель або асистент вчителя допомагає прочитати, а учень повторює і доповнює відповідь.

Залежно скільки кольорів має ЛЕГО-конструктор, можна вивчати або повторювати цифри, алфавіт, дні тижня, частини тіла, меблі та одночасно кольори у формі гри *What's missed?*. Даний вид діяльності проводиться в роботі в парах. Один з учнів дає назву (або прикріплює вже підготовлені вчителем назви лексичних одиниць у випадку якщо учень з ООП потребує застосування диференційованого підходу) кожній кольоровій частинці конструктора. Наприклад, червоний – 1, зелений – 2, оранжевий – 3, жовтий – 4 і так далі. Один з учнів озвучує всі назви на кубиках, після того дає команду закрити очі, переміщує ЛЕГО-детальки, потім дає команду відкрити очі, а учень, який працює з ним в парі, повинен виявити, який кубик і з яким підписом пропав.

ЛЕГО-конструктор є також одним із мотиваційних інструментів виконання завдань на уроці англійської мови, а

також одним з елементів *gamification*. Гра є ефективним процесом засвоєння знань для учнів з ООП, так як вона абсорбує негативні емоції дітей, забирає їхню тривожність, стрес, втомлюваність і проявляє пізнавальні інтереси учнів. ЛЕГО-конструктор також має позитивні результати у засвоєнні англійських навичок, так як в дітей розвивається моторика, покращується запам'ятовуваність.

Так, у формі гри з використанням ЛЕГО ефективніше засвоюється лексика з теми *Birthdays*, в якій передбачено вивчення місяців та пір року. Гра проводиться наступним чином. Вчитель закріплює умовні позначення на мультимедійній дошці, надавши кожній кольоровій детальці ЛЕГО назву місяця. Даний процес вивчення місяців поділяється на 3 етапи, за яким учні мають засвоїти по 4 місяці з кожної пори року. Кольори цеглинок з ЛЕГО підбираються так, щоб у дітей виникала асоціація з місяцем. Наприклад, зелений – весняний місяць, жовтий – літній, оранжевий – осінній, білий – зимовий. Робота виконується в групі по 4-5 учнів. В кожній з цих груп є дитина з ООП. Такий спосіб утворення груп важливий для того, щоб учні відчували себе повноцінними серед інших та свою особисту значущість, отримали допомогу, у випадку виникнення труднощів. Кожній групі надається мішечок з ЛЕГО-детальками зазначених вище кольорів. Завдання учнів збудувати вулик, при цьому не забувати виконувати роль «бджіл», які постійно гудуть, тобто називають кожен детальку відповідним місяцем згідно інструкції вчителя.

Також ЛЕГО підходить для тренування навиків з граматики. При вивченні конструкції *have got*, вчитель збирає різнокольорові кубики в якусь ємкість (мішок, корзинка). Завдання учнів – вийняти кубик, скласти речення, використати конструкцію *I have*

got..., додавши колір вибраного кубика і предмет, який відповідає цьому кольору. Наприклад, *I have got a blue bag*.

Отже, організована та продумана робота з ЛЕГО - конструктором сприяє ефективному засвоєнню знань учнями з ООП на уроках англійської мови, розвитку їхніх пізнавальних здібностей, активізує творчу діяльність та збільшує мотивацію до подальшого навчання.

Список використаних джерел:

1. Войтенко С.І.. Нова українська школа: навчання через гру. LEGO-технологія в освітньому процесі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.soippo.edu.ua/images/%D0%9D%D0%A3%D0%A8/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8/%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%97%20%D0%9B%D0%95%D0%93%D0%9E.pdf>

2. Коротун І. В. Лего – система в освітньому просторі нової початкової школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.schoollife.org.ua/586-2018/>

BOYCHUK O.

Lesya Ukrainka Volyn National University

4-th year student Law Department

Науковий керівник:– канд. педагог. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей **ЯЦІШИН Н.П.**

INCLUSIVE EDUCATION IN UKRAINE: MAIN ASPECTS

At the present stage, the relevance of inclusive education is based on the recognition of rights and freedoms of human beings and, in particular, with developmental disorders.

Inclusive education is an approach to schooling in which students with many different kinds of disabilities and learning needs are educated in classes with non-disabled and typically developing students. In an inclusive arrangement, students who need additional supports and services spend most of their time with their non-disabled peers rather than in separate classrooms or schools. Over the years, the educational system of Ukraine has spread the elements, principles and ideas of inclusion, identifying the level of awareness, perception and attitude towards the idea of inclusive education by professional groups, organizations and society as a whole; assessment of implementation experience – is an important direction in the implementation of inclusive education in Ukraine [1].

Main aspects of introduction inclusive education in Ukraine were studied by Ukrainian scientists: O. Bospalko, I. Vasilashko, T. Gubareva, A. Kolupaeva, I. Lutsenko, A. Patrikeev, L. Savchuk, N. Sofia, A. Taranchenko.

The experience of European countries demonstrates the positive impact of inclusive education not only on children with disabilities, but also on all participants in the educational process [2]. In Ukraine, for several decades, inclusive innovations have been implemented mainly by extrapolation, i.e. by experimental transfer and adaptation of the modifications of certain foreign approaches to domestic conditions. Such activities are initiated and carried out mainly by special education system representatives, sometimes with reliance on foreign charities. At the same time, mass education remains unchanged [3].

The analysis of foreign and domestic experience and modern educational trends allows us to identify the main factors influencing educational inclusion formation and development in Ukraine.

First of all it is appropriate to say about language and communication. In our country there are two types of schools: schools with Russian language of teaching and schools with Ukrainian language of teaching. That's why the problem is that teaching can take place in a language which is not the first language for some pupils. It may lead to difficulties and impossibility to assimilate the subjects [4].

Secondly, there is a the need for additional funding for inclusive education institutions to improve the quality of educational services provided to students with disabilities.

Moreover, in Ukraine, there is a problem with professional non-training of teachers of general secondary education institutions for work with students with disabilities compared to teachers of special schools [5]. Therefore, it becomes necessary to introduce training courses for teachers in this area.

It should be noted, parents of children with special needs who study in special schools have a number of established prejudices about education in secondary schools, even inclusive ones. One of the main ones is the negative attitude towards children with special needs on the part of teachers of institutions of general secondary education, parents of healthy children, and the children themselves [1]. In our opinion, Ukrainian society needs to change the views on children with disabilities, as everyone can find themselves in such a situation.

It is also worth noting that in Ukraine there is an academic overload of curricula, which are difficult to adapt to psychological and physical requirements children with disabilities [5].

Besides, the financial and economic factor affects inclusive education physical and social infrastructure: the development of material and human resources, stimulating scientific and technological progress and the improvement of the institution of inclusive education provision. In addition, this factor provides adequate labour remuneration, a system of benefits and compensations, moral and material incentives for all inclusive education subjects [3].

Our state must develop and adopt several necessary state legislative documents for creating conditions for the development and dissemination of an inclusive model of education in secondary schools of Ukraine [4].

As a conclusion we should say that it is necessary to study both foreign pedagogical technologies and develop domestic ones for working with children with various special needs, including educational ones. An inclusive society should require domestic education to avoid social segregation of children with special educational needs and provide them with the opportunity to

participate in preschool and general secondary education institutions' group life. These factors outline a wide range of different inclusive education development aspects in Ukraine. In order for inclusive education to be viable, teachers and schools need to be given sufficient financial and material resources, training and other forms of support.

References:

1. Грищенко С. В., Єфремова О. П., Грищенко О. П. Legal basis inclusive education in Ukraine. Jurnalul juridic national: teorie si practică. Национальный юридический журнал: теория и практика. 2019. № 6. С. 12–15.
2. Chernukha, N.M., Tokaruk, L.S., Vasylieva-Khalatnykova, M.O. (2019). Inclusive education: international experience and Ukrainian realities. Інноваційна педагогіка, 11(3), 153-156. Режим доступу: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/11/part_3/37.pdf
3. Iryna Malyshevskya. The main factors of inclusive education development in Ukraine. Collection of scientific works. Psychological and pedagogical problems of the modern school. 2021. Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_school/2021/1/7.pdf
4. Zaika A. Iu. The challenges for inclusive education in Ukraine. Scientific Bulletin of Donbass. 2013. Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN23/13zauovu.pdf>
5. Inclusive school: peculiarities of organization and management / Teaching methodical manual / A.A. Kolupaieva et al. ; Per edition of L.I. Danylenko. Kyiv : P. Parashyn I.S., 2010. 128 p.

YUKHYMCHUK O.

Lesya Ukrainka Volyn National University

4-th year student Law Department

Науковий керівник:– канд. педаг. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей **ЯЦИШИН Н.П.**

LEGAL FEATURES OF INCLUSIVE EDUCATION FORMATION AND DEVELOPMENT IN UKRAINE

According to Article 53 of the Constitution of Ukraine, everyone has the right to education [1]. In modern conditions, education is one of the most important conditions of comprehensive development of the individual and a prerequisite for the exercise of many constitutional rights. The content of the right to education in the most general form, is a guaranteed opportunity for a citizen to receive secondary education: general secondary, vocational and higher education in state and municipal educational institutions. That is why the creation for today an inclusive educational environment is an important condition for inclusion children and youth with special needs in the educational process.

According to UNESCO, inclusive education is a way of education when pupils or students with special education needs are studied in the general educational environment at the place of their residence - and this is an alternative to the boarding school system, according to which they are supported and educated separately from other children, or at home and on individual study.

Ratifying the UN Convention on the Rights of the Child on September 27 In 1991, Ukraine undertook the relevant obligations, in

pursuance of which the Law of Ukraine «On National program «National Action Plan for the Implementation of the UN Convention on the rights of the child «for the period up to 2016» [2], which emphasizes creating equal conditions for each child's access to high-quality education (preschool, general secondary, extracurricular, vocational and higher) to ensure the development of the individual, society and the state. But the validity of this law has expired and therefore, there was a logical need to develop a new program that will give opportunity to improve the existing system of interdepartmental cooperation and interaction in the field of childhood, as well as to create a modern mechanism for monitoring the rights of children in the country.

That is why, on April 5, 2017, the Cabinet of Ministers approved the Concept of the State Social Program «National Action Plan for the Implementation of the UN Convention on the Rights of the Child» for the period until 2021. On May 30, 2018, the Cabinet of Ministers approved this program. In general, the implementation of this Program will improve the state system of protection of the rights and interests of the child, including children with disabilities, to create a child-friendly environment in society in accordance with international obligations, to provide access of children to all types of quality medical care starting from birth, to ensure early detection of social problems, prevention of violations of children's rights through improvement systems of social services in territorial communities, to modernize the system of protection of the rights and interests of children who have committed offenses, by improving preventive measures [3].

In general, higher education needed support in the form of a domestic model of inclusive education and the first steps in the field

of creating inclusive university environment and development «Concepts of inclusive education of students with disabilities» was made in the late 90's of the twentieth century, the Open International University of Human Development «Ukraine» [4].

In December 2015, Ukraine ratified main international documents that defined the obligation of the state to implement other - clustering model of education. The President of Ukraine gave the green light to such training in our state, signing the approved on May 23, 2017 - to the Law «On Amendments to the Law of Ukraine» On Education «regarding features of access of persons with special educational needs to educational services» [5]. In order to provide qualified assistance in the assimilation of educational material by students with special educational needs for inclusive general education classes institutions in the 2016/2017 academic year to the staff lists introduced 1825 positions of teacher assistants. In 2017, the Ukrainian government for the first time allocated a targeted subsidy from the State Budget for inclusive education in the amount of 209.4 million hryvnias, and in the State Budget for year 2018, more than UAH 500 million of such a subvention has been pledged.

Ukrainian teachers and international experts note that Ukraine has made significant progress in the development of inclusive education step forward. But despite numerous changes in legislation and regulations, the real prevalence of inclusive education in Ukraine is still quite low. Solving inclusive problems education requires a consolidated effort, both on the part of educators, parents, public organizations and the state in general, aimed at awareness of the significance of the problem.

References:

1. Constitution of Ukraine: [Electronic resource]. - Access mode: [http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 254к / 96-вр](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр)
2. Law «On the National Program" National Action Plan on the implementation of the UN Convention on the Rights of the Child "for the period up to 2016» [Electronic resource]. - Access mode: [http://zakon.rada.gov.ua/laws/ show / 106517](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106517)
3. Order of the Cabinet of Ministers of April 5, 2017 № 230-r «On approval Concepts of the State Social Program «National Action Plan for implementation of the UN Convention on the Rights of the Child for the period up to 2021» [Electronic resource]. - Access mode: [https://www.kmu.gov.ua/ua/news/ uryad-uhvaliv-nacionalni-plan-dij-shodo-realizaciyi-konvenciyi-oon-proprava-ditini-na period-do-2021-roku](https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-uhvaliv-nacionalni-plan-dij-shodo-realizaciyi-konvenciyi-oon-proprava-ditini-na-period-do-2021-roku)
4. Kolchenko K.O. Conceptual approaches to the implementation of inclusive - education in higher educational institutions // Current issues of education and upbringing of people with special needs needs. - Kyiv: University «Ukraine», 2013. - № 10 (12). - P. 12–22.
5. Law «On Amendments to the Law of Ukraine» On Education» regarding features of access of persons with special educational needs to educational services »: [Electronic resource]. - Access mode: [http://zakon.rada.gov. ua / laws / show / 2053-19](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19)

**Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра іноземних мов гуманітарних спеціальностей**

**ПРОГРАМА
НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕМІНАРУ**

**«ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ
ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАНЯТТЯХ З
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ»**

19 травня 2022 року

ЛУЦЬК 2022

Мета заходу: висвітлити та обговорити проблеми впровадження ідей та принципів інклюзивної освіти в процесі вивчення іноземної мови у закладах освіти України.

Науково-методичний семінар організовано і проведено кафедрою іноземних мов гуманітарних спеціальностей факультету іноземної філології в рамках Днів науки у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Регламент:

Доповідь – до 10 хв.

Дискусія – до 10 хв.

РОЗДІЛ І.

1. **ВОРОБІЙОВА Т. В.**, канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей
INCLUSION AND EMPATHY IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE
2. **ГОРДІЄНКО Юлія Анатоліївна**, канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей,
ДОМАЛЬЧУК Людмила, Луцька загальноосвітня школа I-III ступенів № 2, вчитель англійської мови
МЕТОДИ ЕФЕКТИВНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ
3. **ГОРДУН Світлана Миколаївна**, канд. філол. наук, асистент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей
ВИКЛИКИ ТА ТРУДНОЩІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
4. **ГУСАК Людмила Євгенівна**, доктор пед. наук, професор кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей
ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ ВИКЛАДАННЯ: ШЛЯХ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ДЛЯ УСІХ
5. **МЕЛЬНИК Олена Миколаївна**, канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей ,
ПЕРЕДОН Наталія Олександрівна, канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей

СПЕЦИФІКА ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

6. **МЕЛЬНИЧУК Ольга Василівна**, доктор філософії, асистент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей
ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

7. **СВІТЛІКОВСЬКА Олена Андріївна**, канд. філол. наук, асистент кафедри практики англійської мови
ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА У ФІЛОСОФСЬКОМУ ВИМІРІ

8. **СОРОКІНА Ліна Євгеніївна**, канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей ,
КОНДРУК Аліна Юріївна, канд. філол. наук, асистент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей
ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ З ДИСЛЕКСИКАМИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

9. **СУПРУН Майя Володимирівна**, канд. пед. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей
ІНКЛЮЗИЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ З ПОРУШЕННЯМ ЗОРУ ТА СЛУХУ

10. **ТРИГУБ Галина Василівна**, канд. псих. наук, доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей,
ХНИКІНА Оксана Олександрівна, канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей,

СЕМЕНЮК Антоніна Афанасіївна, канд. філол. наук, доцент
кафедри практики англійської мови

**УМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

11. **ЮРЧИК Ольга**, Луцька загальноосвітня школа I-III ступенів
№2, вчитель-практик

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ
ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗАНЯТТЯХ З
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

12. **ЯЦИШИН Наталія Пилипівна**, канд. пед.наук, доцент
кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей

**ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

РОЗДІЛ II.

1. **БЛАГОВІРНА У.**, студентка 4 курсу факультету іноземної
філології Волинського національного університету імені Лесі
Українки - науковий керівник канд. філолог. наук, доцентка
кафедри англійської філології О. М. Галапчук-Тарнавська

**ТРУДНОЩІ ПОШИРЕННЯ ПРИНЦИПІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ
ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

2. **ПТАШНИК Ю.**, студентка 7 курсу факультету іноземної
філології Волинського національного університету імені Лесі

Українки - науковий керівник канд. філолог. наук, доцентка кафедри англійської філології О. М. Галапчук-Тарнавська

**ЛЕГО-КОНСТРУЮВАННЯ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ
СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИ
НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НУШ**

3. **БОЙЧУК О.**, студентка 4 курсу юридичного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки - науковий керівник канд. педаг. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей Н. П. Яцишин
- INCLUSIVE EDUCATION IN UKRAINE: MAIN ASPECTS**

4. **ЮХИМЧУК О.**, студентка 4 курсу юридичного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки - науковий керівник канд. педаг. наук, доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей Н. П. Яцишин
- LEGAL FEATURES OF INCLUSIVE EDUCATION FORMATION
AND DEVELOPMENT IN UKRAINE**

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ
СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА
ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

*Збірник матеріалів
науково-методичного семінару
(м. Луцьк, 19 травня 2022 року)*

(Українською та англійською мовами)

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 ¹/₁₆. Обсяг 5,11 ум. друк. арк., 5,02 обл.-вид. арк.
Наклад 300 пр. Зам. 59. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.